

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΟΔΗΓΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

*«Περιβάλλον και Υγεία. Διαχείριση περιβαλλοντικών θεμάτων με επιπτώσεις στην Υγεία»
«Environment and Health. Capacity building for Decision Making»*

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

- Εισαγωγή
- Το πρόγραμμα και το δίπλωμα του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Περιβάλλον και Υγεία. Διαχείριση περιβαλλοντικών θεμάτων με επιπτώσεις στην Υγεία»
- Φοιτητές
- Αναλυτική περιγραφή Φυσικού Αντικειμένου
- Προϊστορία και σκοποί
- Διδακτικό προσωπικό του μεταπτυχιακού προγράμματος
- Οργάνωση του προγράμματος, Μέθοδοι διδασκαλίας, εξετάσεις, σύστημα βαθμολογίας
- Περιγραφή ενοτήτων πρώτου εξαμήνου - διδακτική ύλη. Υποχρεωτικά μαθήματα.
Μαθήματα επιλογής
- Περιγραφή των ενοτήτων μαθημάτων του δευτέρου εξαμήνου- διδακτική ύλη.
Υποχρεωτικά μαθήματα. Μαθήματα επιλογής
- Περιγραφή των ενοτήτων μαθημάτων του τρίτου εξαμήνου- διδακτική ύλη. Υποχρεωτικά μαθήματα. Μαθήματα επιλογής
- Πρόγραμμα σπουδών
- Οδηγίες συγγραφής εργασιών μαθημάτων ΠΜΣ
- Προετοιμασία και συγγραφή Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας
- Επισκέψεις πεδίου
- Σεμινάρια
- Ημερίδες

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

*«Περιβάλλον και Υγεία. Διαχείριση περιβαλλοντικών θεμάτων με επιπτώσεις στην Υγεία»
«Environment and Health. Capacity building for Decision Making»*

Εισαγωγή

Το παρόν ΠΜΣ στοχεύει στην παροχή υψηλού επιπέδου διεπιστημονικής μεταπτυχιακής εκπαίδευσης εναρμονισμένης με την κοινή στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης **“COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL, THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE COM (2003) 338 final”**, για το Περιβάλλον και την Υγεία, Διαχείριση των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων στην Υγεία (εφεξής ΔΠΕΥ), σε επιστημονικές περιοχές για τις οποίες έχουν προετοιμασθεί οι κατάλληλοι κύκλοι μαθημάτων και πρακτικής άσκησης και υπάρχει εκδηλωμένο ενδιαφέρον μεταπτυχιακών φοιτητών.

Το ΠΜΣ οδηγεί: Στην απονομή «Μεταπτυχιακού Διπλώματος» (ΜΔ).

Για την απονομή του ΜΔ απαιτούνται:

- α) Η συγκέντρωση των απαιτούμενων διδακτικών μονάδων (120 ECTS) σύμφωνα με το ισχύον Πρόγραμμα Σπουδών,
- β) Η επιτυχία στις εξετάσεις των μαθημάτων και
- γ) Η επιτυχής δημόσια υποστήριξη της Διπλωματικής Εργασίας.

Ο βαθμός του ΠΜΣ υπολογίζεται ως μέσος όρος της βαθμολογίας των μαθημάτων κορμού, των μαθημάτων ειδικού ενδιαφέροντος και της διπλωματικής εργασίας.

Φοιτητές

Λόγω της διεπιστημονικότητας του ΠΜΣ γίνονται δεκτοί απόφοιτοι όλων των σχολών ΑΕΙ και ΤΕΙ.

Αναλυτική περιγραφή Φυσικού Αντικειμένου

Η επίπτωση του Περιβάλλοντος στην Υγεία έχει αναγνωρισθεί διεθνώς και η ανάγκη να αναπτυχθεί μια στρατηγική αντιμετώπιση της έχει οδηγήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση να διαμορφώσει την κοινή στρατηγική Περιβάλλον – Υγεία – Έρευνα.

Οι γνώσεις που απαιτούνται για την διαχείριση των προβλημάτων (ενδεικτικά αναφέρονται ορισμένα: διαχείριση ατμοσφαιρικών ρύπων, διατροφικές κρίσεις, κλιματολογικές αλλαγές και επιπτώσεις τους στην υγεία, ενδοκρινικοί διαταράκτες, γενετικά μεταλλαγμένα τρόφιμα) που προκύπτουν τα τελευταία χρόνια με την αλόγιστη ρύπανση του αναπνεόμενου αέρα, των τροφών και του νερού έχει οδηγήσει σε αύξηση των νοσημάτων όπως αλλεργίες, άσθμα, καρκίνος σε επίδραση στην γονιμότητα και αύξηση των συγγενών ανωμαλιών.

Είναι γνωστό ότι η Κυβέρνηση της Ελλάδος ακολουθώντας τις διεθνείς τάσεις έχει δώσει μεγάλη σημασία στα θέματα προστασίας του Περιβάλλοντος και γι' αυτό το λόγο έχει θεσμοθετήσει κατευθύνσεις καθώς και προπτυχιακά Τμήματα Περιβάλλοντος, όπως φαίνεται και στο συνημμένο

Πίνακα. Όπως προκύπτει από αυτόν τον Πίνακα, δεν υπάρχει Τμήμα Υγείας και Περιβάλλοντος σε κανένα Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα της χώρας μας.

Η απουσία ενός τέτοιου Τμήματος γίνεται σήμερα ιδιαίτερα αισθητή, ιδίως μετά την επανειλημμένη ενθάρρυνση της UNESCO για τέτοια προγράμματα σε Πανεπιστημιακό επίπεδο (UNESCO – man and biosphere programme). Αντίστοιχα, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (WHO) υποστηρίζει αντίστοιχο πρόγραμμα στο Πανεπιστήμιο των Βρυξελλών το οποίο φέρει τον τίτλο: “Human Ecology” και μάλιστα υποστηρίζεται και από μεταπτυχιακό πρόγραμμα Master, επίσης στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο των Βρυξελλών. Τέτοια προγράμματα λειτουργούν και στην Ολλανδία και σε άλλα Ευρωπαϊκά και ξένα Πανεπιστήμια ήδη από τη δεκαετία του 1980. Χαρακτηριστική είναι η συνεργασία των Πανεπιστημίων του Λονδίνου, της Βουδαπέστης και της Σόφια, υποστηριζόμενο από το Πρόγραμμα TEMPUS της Ευρωπαϊκής Ένωσης με περιεχόμενο την ανθρώπινη οικολογία.

Όλα αυτά τα Τμήματα και Μεταπτυχιακά Προγράμματα του εξωτερικού αποσκοπούν στην εκπαίδευση στον κρίσιμο τομέα των σχέσεων και αλληλεπιδράσεων μεταξύ του ανθρώπου και του Περιβάλλοντος. Η μελέτη και γνώση αυτής της αλληλεπίδρασης απαιτεί ιδιαίτερες γνώσεις και σπουδές σε μεταπτυχιακό επίπεδο, όπως τονίσθηκε στη Διεθνή Διάσκεψη για το Περιβάλλον στο Ρίο το 1992 και στο Γιοχάνεσμπουργκ 2003. Τα προγράμματα υγείας και περιβάλλοντος διαφέρουν από τα “παραδοσιακά” προγράμματα οικολογίας τα οποία κυρίως επικεντρώνονται στην οικολογία των ζώων, φυτών και μικροοργανισμών και στη βιόσφαιρα συνολικά. Τα προγράμματα υγείας και περιβάλλοντος έχουν για επίκεντρο τον άνθρωπο και την υγεία του καθώς και την αλληλεπίδραση μεταξύ τους σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Αυτά τα προγράμματα σπουδών είναι εξ αντικειμένου δι-επιστημονικά και γι’ αυτό το λόγο στα αντίστοιχα προγράμματα διδάσκουν καθηγητές της Ιατρικής, της Φυσικής, της Χημείας, της Βιολογίας, της Οικολογίας κλπ. Για περισσότερες πληροφορίες σε ένα από αυτά παραπέμπουμε στην ιστοσελίδα: <http://www.vub.ac.be/MEKO/gen/intro.html>

ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΙ

Α. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα (10/07/2003) εισήγαγε νέα στρατηγική στον τομέα Περιβάλλον – Υγεία – Έρευνα. Για την υλοποίηση της είναι απαραίτητη η δημιουργία ειδικά εκπαιδευμένων επιστημόνων που θα διαθέτουν γνώσεις και ικανότητες διαχείρισης θεμάτων επίδρασης του Περιβάλλοντος στην Υγεία.

Οι γνώσεις που απαιτούνται για την διαχείριση των προβλημάτων στην Υγεία που σχετίζονται με το περιβάλλον είναι πολλές (ενδεικτικά μόνον αναφέρονται ορισμένα γνωστικά αντικείμενα: διαχείριση ατμοσφαιρικών ρύπων, διατροφικές κρίσεις, κλιματολογικές αλλαγές και επιπτώσεις τους στην υγεία, ενδοκρινικοί διαταράκτες, γενετικά μεταλλαγμένα τρόφιμα) που προκύπτουν τα τελευταία χρόνια με την αλόγιστη ρύπανση του αναπνεόμενου αέρα, των τροφών και του νερού έχει οδηγήσει σε αύξηση των νοσημάτων όπως αλλεργίες, άσθμα, καρκίνος με επίδραση στην γονιμότητα και αύξηση των συγγενών ανωμαλιών.

Το Π.Μ.Σ. καλύπτει τον νευραλγικό αυτόν τομέα Περιβάλλον και Υγεία και δίδει τη δυνατότητα να εκπαιδευτούν άτομα με πτυχίο από διάφορες πανεπιστημιακές σχολές με στόχο την απόκτηση δεξιοτήτων διαχείρισης προβλημάτων στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα. Πιο συγκεκριμένα σε ότι αφορά στην αγορά εργασίας, σήμερα υπάρχει ζήτηση τόσο σε εξειδικευμένους επιστήμονες περιβάλλοντος όσο και σε επιστήμονες στα θέματα υγείας και περιβάλλοντος. Εκτός της αγοράς εργασίας στο Δημόσιο Τομέα (Υπουργεία, ΟΤΑ κ.λ.π) και βεβαίως, όπου υπεισέρχονται θέματα υγείας και περιβάλλοντος (Δημόσια και Ιδιωτικά Νοσοκομεία, σχετικά Ιδρύματα κλπ), υπάρχει σημαντική ζήτηση και στον Ιδιωτικό Τομέα (π.χ. μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων). Η αποδοτικότητα του ΠΜΣ σχετίζεται με την απορρόφηση αποφοίτων η εξειδίκευση των οποίων μέσω του ΠΜΣ θα τους εξασφαλίσει θέση εργασίας όχι μόνο στον Ελληνικό χώρο αλλά και στον Ευρωπαϊκό χώρο.

Έμμεση ωφέλεια από την δημιουργία του ΠΜΣ «Περιβάλλον και Υγεία. Διαχείριση περιβαλλοντικών θεμάτων με επιπτώσεις στην Υγεία» είναι η απόκτηση εξειδικευμένων γνώσεων για την εφαρμογή της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης Περιβάλλον – Υγεία (A *European Environment and Health Strategy Commission of the European Communities Brussels 11-6-2003 Com (2003) 338 final. Communication from the Commission to the council, the European Parliament and the European Economic and Social Committee*). που στοχεύει στην βελτίωση διαχείριση πολύπλοκων θεμάτων που προκύπτουν από την επίδραση του περιβάλλοντος στην Υγεία όλων των ηλικιών ιδιαίτερα των αναπτυσσόμενων ατόμων. Ειδικότερα στην ευαισθητοποίηση μέσω της γνώσης για την βελτίωση της νομοθεσίας που αφορά θέματα Περιβάλλοντος και Υγείας.

Πίνακας των εν λειτουργία Προπτυχιακών Τμημάτων Περιβάλλοντος στα Ελληνικά ΑΕΙ (Τμήματα Υγείας – Περιβάλλοντος δεν υπάρχουν)	
Πηγή: ΥΠΕΠΘ – Ανώτατη Εκπαίδευση, Αθήνα 2003	
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος http://www.auth.gr/forestry
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	Τμήμα Μηχανικών Περιβάλλοντος e-mail: info@env.duth.gr
Θεσσαλίας	Τμήμα Γεωπονίας Φυτικής Παραγωγής και Αγροτικού Περιβάλλοντος e-mail: agrogram@agr.uth.gr
Θεσσαλίας	Τμήμα Γεωπονίας Ζωικής Παραγωγής και Υδάτινου Περιβάλλοντος e-mail: rareop@agr.uth.gr
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Τμήμα Περιβάλλοντος e-mail: hbel@env.aegean.gr
Ιωαννίνων	Τμήμα Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων
Πολυτεχνείο Κρήτης	Τμήμα Μηχανικών Περιβάλλοντος

Σημείωση: Υπάρχει αριθμός μεταπτυχιακών προγραμμάτων σε εξειδικεύσεις σχετικές με τη Φυσική, Χημεία και Βιολογία του Περιβάλλοντος, τεχνικές του Περιβάλλοντος, Ιατρική Φυσική καθώς και Οικολογία γενικότερα αλλά μεταπτυχιακό πρόγραμμα Υγείας και Περιβάλλοντος δεν υπάρχει.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΟΥ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Ρωξάνη Αγγελοπούλου Αν. Καθηγήτρια	Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ
Παυλίνα Αθανασιάδου Ομότιμη Καθηγήτρια	Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ
Αθανασία Βαρβαρέσσου Επ. Καθηγήτρια	ΤΕΙ Αθηνών
Δημήτριος Βάττης	Σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών

Καθηγητής	ΤΕΙ Αθηνών
Κ. Βοργιάς Καθηγητής	Βιολογία Πανεπιστήμιο Αθηνών
Dr. David Gee	European Environment Agency
Χρ. Ζερεφός Καθηγητής	Γεωλογική Σχολή ΕΚΠΑ / Ακαδημία Αθηνών
Ι. Ζιώμας Καθηγητής	Σχολή Χημικών Μηχανικών ΕΜΠ
Παναγιώτης Θεοδωράτος Αν. Καθηγητής	Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας ΤΕΙ
Ι. Καράκωστας Καθηγητής	Νομική ΕΚΠΑ
Π. Κασσωμένος Επ. Καθηγητής	Τμήμα Φυσικής Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Βασιλική-Αγγελική Κατσίκη	Διευθύντρια Ερευνών ΕΛΚΕΘΕ
Βασιλική Κεφαλά Αν. Καθηγήτρια	Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας ΤΕΙ Αθηνών
Ελένη Κίντζιου Αν. Καθηγήτρια	Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας ΤΕΙ Αθηνών
Χρήστος Κίτσιος Αν. Καθηγητής	Σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών ΤΕΙ Αθηνών
Μ. Κομπίτσας Ερευνητής	Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών
A. Kortenkamp Professor	Centre for Toxicology, The School of Pharmacy, University of London
Δ. Κουρέτας Καθηγητής	Τμήμα Βιοχημείας και Βιοτεχνολογίας Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Γεώργιος Κουτρομπής Καθηγητής	ΤΕΙ Αθηνών Τμήμα Ραδιολογίας- Ακτινοβολίας
Κώστας Κουτσόπουλος Καθηγητής	Μετσόβειο Πολυτεχνείο
Α. Λάζαρης Αν. Καθηγητής	Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ
Β. Λαοπόδης	European Commission Information Society and Media D.G
Prof. Alberto Mantovani	Dipartimento Sanita Alimentaire ed Animale Istituto Superiore di Sanita
Λουκάς Μαργαρίτης Καθηγητής	Βιολογίας ΕΚΠΑ
Maurizio Martuzzi	WHO, Center for Environment and Health
Αθηνά Μαυρίδου Καθηγήτρια	Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας ΤΕΙ Αθηνών
Ε. Μαυρομιχαλάκη-Χριστοπούλου Καθηγήτρια	Πυρηνική Φυσική ΕΚΠΑ
Γιώργος Μπάλιας Διδάκτωρ	Δικηγόρος
Μπλάτση Άννα Επικ. Καθηγήτρια	Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας ΤΕΙ Αθηνών

Π. Νικολοπούλου-Σταμάτη Αν. Καθηγήτρια	Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ / Invited Professor VUB Brussels
Μαρία Οικονόμου Καθηγήτρια	Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος ΕΚΠΑ
Α. Παπαγιάννης Αν. Καθηγητής	ΕΜΠ Τμήμα Φυσικής
Ε. Πατσούρης Καθηγητής	Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ
Μ. Πετράκης Διευθυντής του Ινστιτούτου Ερευνών Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης	Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών
Π. Β. Πετράκης Ερευνητής	Ε.Θ.Ι.Α.Γ.Ε
Μιλτιάδης Πίτσος Διδάκτωρ	Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ
Λουδοβίκος Πρελορέντος Καθηγητής	Σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών ΤΕΙ Αθηνών
Ε. Πρωτόπαπα Καθηγήτρια	Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας ΤΕΙ Αθηνών
Σ. Ραμαντάνης Καθηγητής	ΤΕΙ Αθηνών
Βασ. Ρούσσης Αν. Καθηγητής	Φαρμακευτική ΕΚΠΑ
Annie Sasco MD, DrPH	Team leader, Epidemiology for Cancer Prevention INSERM-U 897 Victor Segalen Bordeaux2 University
Ματθαίος Σανταμούρης Αν. Καθηγητής	Φυσική ΕΚΠΑ
Μ. Στοϊκίδου Αν. Καθηγήτρια	ΤΕΙ Αθηνών Τμήμα Επισκεπτών-τριών Υγείας
Prof. S. Stoyanov	University of Chemical Technology and Metallurgy. Head of Ecology Centre Sofia
Γεώργιος Στουρνάρας Καθηγητής	Ελληνική Επιτροπή Υδρογεωλογίας
Ιωάννης Τσάκνης Καθηγητής	Σχολή Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής ΤΕΙ Αθηνών
Στέφανος Τσιτομενέας Καθηγητής	Τμήμα ηλεκτρονικής ΤΕΙ Πειραιώς
Prof. V. Howard	University of ULSTER Developmental Toxicology-Pathology Group, Department of Human Anatomy and Cell biology
Prof. Luc Hens	Free University Brussels Human Ecology Department
Theofanis Christoforou	EU, Legal Advisor

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΜΣ

Διευθύντρια και Επιστημονική Υπεύθυνη

Π. Νικολοπούλου-Σταμάτη
Αν. Καθηγήτρια Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ
Τηλ: 0030 210 7462163
Φαξ: 0030 210 6840488 e-mail: aspisp@ath.forthnet.gr

Μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής

- Π. Νικολοπούλου-Σταμάτη, Αναπλ. Καθηγ. Παθολογικής Ανατομικής ΕΚΠΑ
- Ε. Πρωτόπαπα, Καθηγήτρια της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας & Πρόνοιας ΤΕΙ Αθηνών
- Ιωάννης Τσάκης, Καθηγητής της Σχολής Τεχνολογίας Τροφίμων & Διατροφής ΤΕΙ Αθηνών
- Ανδρέας Χ. Λάζαρης, Επίκ. Καθηγητής Παθολογικής Ανατομικής, ΕΚΠΑ
- Ε. Αγαπητός, Καθηγητής Παθολογικής Ανατομικής ΕΚΠΑ
- Ρωξάνη Αγγελοπούλου, Αν. Καθηγήτρια Εμβρυολογίας, ΕΚΠΑ
- Παυλίνα Αθανασιάδου, Ομότιμη Καθηγήτρια Παθολογικής Ανατομικής ΕΚΠΑ
- Δημήτριος Βάττης Καθηγητής της Σχολής Τεχνολογικών εφαρμογών ΤΕΙ Αθηνών

Μέλη της Διεθνούς Επιβλέπουσας Επιτροπής με σκοπό την διαρκή παρακολούθηση προγράμματος σπουδών με παρεμβάσεις Αναμόρφωσης - Αξιολόγησης

- Nicholas Askounes Ashford, Massachusetts Institute of Technology, USA
- Hanns M. Moshhammer, Institute for Environmental Health, Medical University Vienna, Austria.
- Annie Sasco, Epidemiology for Cancer Prevention INSERM - Bordeaux2 University
- Qamar Rahman, Industrial Toxicology Research Centre Lucknow, India
- Toppari Jorma, University of Turku, Finland
- Luc Hens, Vrije Universiteit Brussel, Flemish Institute of Technological Research, VITO
- David Gee, European Environment Agency, Copenhagen
- Marco Martuzzi, World Health Organization, Rome
- Andreas Gies, German Federal Environment Agency, Berlin

Διοικητική υποστήριξη

Γραφείο Π. Νικολοπούλου-Σταμάτη, 1^{ος} όροφος, Κτήριο 10, Ιατρική σχολή,
Μικράς Ασίας 75, Γουδή
Τηλ: 2107462163/164

Τεχνική – ηλεκτρονική υποστήριξη.

Ηλεκτρονική τάξη (e-class): Στην ηλεκτρονική τάξη αναρτώνται όλες οι σημειώσεις της παραδοτέας ύλης (παρουσιάσεις ppt, έγγραφα, πληροφοριακό υλικό κ.ά.)
Σε κάθε φοιτητή του ΠΜΣ δίδεται προσωπικός κωδικός σύνδεσης στην ηλεκτρονική τάξη.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Χρόνος και τόπος διδασκαλίας

Η διδασκαλία διεξάγεται τις ημέρες Δευτέρα, Τετάρτη και Πέμπτη ώρες 19.00-21.00 στην Ιατρική σχολή, στο αμφιθέατρο της Παθολογικής Ανατομικής στο ισόγειο του κτιρίου 10. Η παρακολούθηση των μαθημάτων είναι υποχρεωτική.

Μέθοδοι διδασκαλίας:

Τα μαθήματα διδάσκονται με τον εξής τρόπο:

Οι διδάσκοντες προετοιμάζουν το υλικό ηλεκτρονικά, το παραδίδουν στην τρεις ημέρες πριν την ημερομηνία διδασκαλίας προκειμένου να αναρτηθεί στην ηλεκτρονική τάξη.

Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές έχουν κωδικό πρόσβασης στο e-class.

Πριν προσέλθουν στην συνάντηση με τον διδάσκοντα οι φοιτητές οφείλουν να έχουν ενημερωθεί, μελετήσει και γράψει μία σύντομη περίληψη και να είναι έτοιμοι να συζητήσουν το θέμα.

Ειδικότερα:

1. Η ύλη που διδάσκεται, παραδίδεται, πριν από την φυσική παρουσία στην παράδοση, σε ηλεκτρονική μορφή, δεδομένου ότι η παράδοση γίνεται με φυσική παρουσία και ηλεκτρονικά. Η παράδοση ξεκινά από βασικές γνώσεις του μαθήματος δεδομένου ότι οι φοιτητές προέρχονται από διαφορετικές σχολές. Οι διδάσκοντες στέλνουν την ύλη στην επιστημονική υπεύθυνη της Π. Νικολοπούλου-Σταμάτη

(e-mail: aspis@ath.forthnet.gr).

2. Επιλογή βιβλιογραφίας που προτείνεται, σχετική με την ύλη που θα διδαχθεί και όποιας άλλης πληροφορίας σε ηλεκτρονική μορφή, που θεωρείται χρήσιμη για τους φοιτητές.

3. Προετοιμασία Διδακτικών Υλικών σε ηλεκτρονική μορφή παραδίδεται 3 εβδομάδες τουλάχιστον πριν της φυσικής συνάντησης με τους φοιτητές.

4 Προϋποθέσεις:

A. Περίληψη της κάθε διάλεξης abstract στην Ελληνική και Αγγλική (maximum 30 λέξεις).

B. Διάλεξη διαμορφωμένη σε power point (Ελληνικό ή Αγγλικό) (maximum 100 slides).

Γ. Κατάλογο βιβλίων ή άρθρων για περαιτέρω ενημέρωση φοιτητών (maximum 5)

Δ. Προϋπόθεση για την επιλογή των φοιτητών είναι η άριστη γνώση της Αγγλικής γλώσσας οπότε μπορεί να χρησιμοποιηθεί χωρίς μετάφραση.

5. Η μικτή αμοιβή για κάθε διδάσκοντα η οποία περιλαμβάνει την φυσική τους παρουσία και τη γραπτή προετοιμασία σε ηλεκτρονική μορφή των διαλέξεων που θα δώσουν, είναι 300 ευρώ χορηγούμενη εφ' άπαξ μετά το τέλος στις διδασκαλίας.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η υπογραφή σύμβασης με τον Ειδικό Λογαριασμό του Πανεπιστημίου Αθηνών

Εξετάσεις

1. Η αξιολόγηση της επίδοσης των Μεταπτυχιακών Φοιτητών (ΜΦ) γίνεται από τους διδάσκοντες με εξετάσεις γραπτές ή/και προφορικές, παράδοση εργασιών κ.α. ανάλογα με τον υπεύθυνο καθηγητή και τη φύση του μαθήματος. Για κάθε μάθημα υπάρχουν δύο περίοδοι εξετάσεων. Σε περίπτωση αποτυχίας ή αδυναμίας προσέλευσης η αξιολόγηση επαναλαμβάνεται μόνο μία φορά. Αποτυχία του ΜΦ για δεύτερη φορά στο ίδιο μάθημα του αφαιρεί την ιδιότητα του ΜΦ και συνεπάγεται τη διαγραφή του από το ΠΜΣ.

2. Οι βαθμοί των εξετάσεων σε κλίμακα 1-10 (1-4 ανεπιτυχώς, 5-6 καλά, 7-8 πολύ καλά, 9-10 άριστα), κάθε μαθήματος υποβάλλονται έγκαιρα (πριν την επόμενη εξεταστική περίοδο) από τους συντονιστές κάθε μαθήματος στην Γραμματεία του Μεταπτυχιακού Προγράμματος της Σχολής.

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΚΟΡΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΟΡΜΟΥ Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

Ωράριο: 19.00-21.00

ΜΑΘΗΜΑ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	ΩΡΕΣ ΔΙΔ/ΙΑΣ	ΩΡΕΣ ΠΡΑΚ/ΗΣ	ΩΡΕΣ ΜΕΛ/ΤΗΣ	Π.Μ.Μ.	ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ
Κ1. Εισαγωγή στις επιστήμες Περιβάλλον και υγεία	Κ1.1 Επίδραση από ουσίες Χημικά, ακτινοβολία Κ1.2 Επίδραση από ατμοσφαιρικούς ρύπους Κ1.3 Επίδραση τοξικών ουσιών στις επόμενες γενεές	20	40	90	6	-Γραπτή εξέταση -Εργασία & παρουσίαση εργασίας
Κ2. Βασικές γνώσεις οργάνωσης ζωής	Κ2.1 Μοριακό Κ2.2 Κυτταρικό Κ2.3 Πολυκυτταρικό επίπεδο Κ2.4 Μετάδοση σήματος σε κυτταρικά συστήματα	20	40	90	6	-Γραπτή εξέταση -Εργασία & παρουσίαση εργασίας
Κ3. Βασικές γνώσης περιβαλλοντικής έκθεσης Αξιολόγηση κινδύνου.	Βασικές γνώσεις περιβαλλοντικής έκθεσης σε: Κ3.1 Νερό, Αέρα, Έδαφος Κ3.2 Νερό Κ3.3 Χημικές ουσίες, διατροφικοί κίνδυνοι Κ3.4 Έδαφος Κ3.5 Ακτινοβολία	20	40	90	6	-Γραπτή εξέταση -Εργασία & παρουσίαση εργασίας

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΟΡΜΟΥ Β' ΕΞΑΜΗΝΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	ΩΡΕΣ ΔΙΔ/ΙΑΣ	ΩΡΕΣ ΠΡΑΚ/ΗΣ	ΩΡΕΣ ΜΕΛ/ΤΗΣ	Π.Μ.Μ. ECT'S	ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ
K4. Οδοί έκθεσης: Δέρματος, Αναπνευστικού & Πεπτικού συστήματος. Γνώσεις Ανατομίας, Ιστολογίας, Φυσιολογίας & Τοξικολογίας των οδών έκθεσης. Αξιολόγηση έκθεσης. Έκθεση εμβρύου.	K4.1 Οδοί έκθεσης, Οδοί απέκκρισης Αναπνευστικού συστήματος I K4.2 Έμβρυο K4.3 Δέρματος K4.4 Πεπτικού συστήματος Αναπνευστικού συστήματος II K4.5 Ουροποιητικού συστήματος	30	80	100	9	-Γραπτή εξέταση -Εργασία & παρουσίαση εργασίας
K5. Κλιματικές Αλλαγές Πλανητικές μεταβολές. Κλιματολογικές καταστροφές. Μετάδοση Τροπικών Ασθενών εκτός ζωνών τροπικού.	K5.1 Ατμοσφαιρικοί ρύποι K5.2 Κλιματολογικές καταστροφές & επιδράσεις στην Υγεία K5.3 Αιωρούμενα σωματίδια	30	80	100	9	-Γραπτή εξέταση -Εργασία & παρουσίαση εργασίας

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΟΡΜΟΥ Γ' ΕΞΑΜΗΝΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	ΩΡΕΣ ΔΙΔ/ΙΑΣ	ΩΡΕΣ ΠΡΑΚ/ΗΣ	ΩΡΕΣ ΜΕΛ/ΤΗΣ	Π.Μ.Μ. ECT'S	ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ
K6. Επιπτώσεις Πλανητικών Μεταβολών στην Υγεία	K6.1 Κοσμική ακτινοβολία K6.2 Επίδραση ακτινοβολίας στα τεχνολογικά συστήματα K6.3 Επίδραση στην ανθρώπινη υγεία	20	40	90	6	-Γραπτή εξέταση -Εργασία & παρουσίαση Εργασίας
K7. Περιβαλλοντικές επιπτώσεις στον άνθρωπο	K7.1 Σε επίπεδο ιστών, κυττάρων, DNA K7.2 Καρκινογένεση και περιβάλλον K7.3 Ενδομήτρια επίδραση με αποτελέσματα στην ενήλικη ζωή	20	40	90	6	-Γραπτή εξέταση -Εργασία & παρουσίαση εργασίας
K8. Επιπτώσεις στην Υγεία από τη Διατροφή Και την Περιβαλλοντική Έκθεση	K8.1 Έλεγχος και ασφάλεια τροφίμων K8.2 Ασφάλεια καλλυντικών από τη χρήση φθαλικών ενώσεων και έκθεση στην ηλιακή ακτινοβολία K8.3 Φωτογήρανση, Οξειδωτικό στρες K8.4 Χρήση συντηρητικών ουσιών στα καλλυντικά και ανεπιθύμητες ενέργειες	20	40	90	6	-Γραπτή εξέταση -Εργασία & παρουσίαση Εργασίας

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Στις ώρες διδασκαλίας συνοπολογίζονται τα Σεμινάρια και οι Ημερίδες

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

Μέρες-ώρες μαθημάτων: **Τετάρτη-Πέμπτη 19.00-21.00**

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ Α΄ ΕΞ.	ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΩΡΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	ΩΡΕΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	Π.Μ.Μ. ΕCT'S	ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ
E1. Χημεία Περιβάλλοντος	10	30	50	3	- Γραπτή εξέταση - Γραπτή εργασία
E2. Φυσική Περιβάλλοντος	10	30	50	3	- Γραπτή εξέταση - Γραπτή εργασία
E3. Διαχείριση Αέρα 1) Ατμοσφαιρική ρύπανση 2) Εσωτερικών χώρων	10	30	50	3	- Γραπτή εξέταση - Γραπτή εργασία
E4. 1) Ανανεώσιμες μορφές ενέργειας 2) Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός & νέες τεχνολογίες δόμησης 3) Επίσκεψη σε φωτοβολταϊκές κυψέλες	10	30	50	3	- Γραπτή εξέταση - Γραπτή εργασία
E5. Βασικές έννοιες βιοστατιστικής Οικονομία Περιβάλλοντος/ Βιωσιμότητα, εμπόριο και περιβάλλον	10	30	50	3	- Γραπτή εξέταση - Γραπτή εργασία

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

Ώρες μαθημάτων: **Τετάρτη- Πέμπτη 19.00-21.00**

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ Β΄ ΕΞ.	ΩΡΕΣ ΔΙΔΙΑΣ	ΩΡΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	ΩΡΕΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	Π.Μ.Μ. ECT'S	ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ
E6. Οικοτοξικολογία. Ανακύκλωση Αστικά και βιομηχανικά στερεά απόβλητα	10	30	50	3	- Γραπτή εξέταση - Γραπτή εργασία
E7. Ρύπανση Υδάτων/ Διαχείριση Υδάτινων Πόρων	10	30	50	3	- Γραπτή εξέταση - Γραπτή εργασία
E8. EU Strategies on Environmental Health WHO Ειδικά θέματα στρατηγικής της περιβαλλοντικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης	20	30	70	3	- Γραπτή εξέταση - Γραπτή εργασία
E9. Περιβαλλοντική νομοθεσία/ Ευρώπης/Διεθνής/ Αρχή Πρόληψης	10	30	50	3	- Γραπτή εξέταση - Γραπτή εργασία
E10. Κλιματολογικές μεταβολές, Επιπτώσεις στην Υγεία	10	30	50	3	- Γραπτή εξέταση - Γραπτή εργασία

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ Γ΄ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

Ώρες μαθημάτων: **Τετάρτη- Πέμπτη 19.00-21.00**

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ Γ΄ ΕΞ.	ΩΡΕΣ ΔΙΔ/ΙΑΣ	ΩΡΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	ΩΡΕΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	Π.Μ.Μ. ECT'S	ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ
E11. Περιβαλλοντική Παθ. Ανατομία -Ca και χημικές ουσίες	10	30	50	3	- Γραπτή εξέταση - Γραπτή εργασία
E12. Επιδημιολογία. Δημογραφία., Πληροφοριακά συστήματα υγείας. - Επιδημιολογία - Εκτίμηση Κινδύνου (Risk Assessment) - Εκτίμηση Επιπτώσεων στην Υγεία (Health Impact Assessment) - Εισαγωγή στα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών -Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών GIS	10	30	50	3	- Γραπτή εξέταση - Γραπτή εργασία
E13. Εισαγωγή σε μοντέλα προσομοίωσης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και διαχείριση κρίσεων	10	30	50	3	- Γραπτή εξέταση - Γραπτή εργασία
E14. Διαχείριση διατροφικών κρίσεων - Διατροφή- Γενετικά Μεταλλαγμένα Τρόφιμα - Πιστοποίηση ποιότητας ISO στα τρόφιμα - Διατροφικοί κίνδυνοι	10	30	50	3	- Γραπτή εξέταση - Γραπτή εργασία
E15. Βιοηθική περιβαλλοντικών θεμάτων. Περιβαλλοντική κοινωνιολογία.	10	30	50	3	- Γραπτή εξέταση - Γραπτή εργασία

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΚΟΡΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟΥ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 19.00 –21.00

Ημέρα	Χώρος	Γνωστικό Αντικείμενο
Δευτέρα	Αμφ. Παθ. Ανατ.	Εισαγωγή στην ανατομία, ιστολογία και φυσιολογία Ι
Τετάρτη	Αμφ. Παθ. Ανατ.	Εισαγωγή στην ανατομία, ιστολογία και φυσιολογία ΙΙ
Πέμπτη	Αμφ. Παθ. Ανατ.	Αναπνευστικό σύστημα
Δευτέρα	Αμφ. Παθ. Ανατ.	Γεννητικό σύστημα θήλεος
Τετάρτη	Αμφ. Παθ. Ανατ.	Πεπτικό σύστημα
Πέμπτη	Αίθουσα Μικρ.	Ουροποιητικό σύστημα.
Δευτέρα	Αμφ. Παθ. Ανατ	Γεννητικό άρρενος
Τετάρτη	Αίθουσα Μικ	Οδηγίες για συγγραφή εργασιών των μαθημάτων κορμού & επιλογής
Πέμπτη	Αμφ. Παθ. Ανατ.	Αρχές ανοσίας, ανοσιακής απόκρισης και φλεγμονής

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΟΡΜΟΥ Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟΥ	Δευτέρα 19.00-21.00	ΤΙΤΛΟΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ
K1. Εισαγωγή στις επιστήμες Περιβάλλον & Υγεία	10/1 17/1 24/1	K1.1 Επίδραση από ουσίες Χημικά, ακτινοβολία K1.2 Επίδραση από ατμοσφαιρικούς ρύπους K1.3 Επίδραση τοξικών ουσιών στις επόμενες γενεές	Π. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
K2. Βασικές γνώσεις οργάνωσης ζωής	31/1 7/2 14/2 4/4	Σε: K2.1 Μοριακό K2.2 Κυτταρικό K2.3 Πολυκυτταρικό επίπεδο K2.4 Μετάδοση σήματος σε κυτταρικά συστήματα	Π. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
K3. Βασικές Γνώσεις Περιβαλλοντικής Έκθεσης Αξιολόγηση κινδύνου	21/2 28/2 14/3 28/3 11/4	Σε K3.1 Νερό, Αέρα, Έδαφος K3.2 Νερό K3.3 Χημικές ουσίες, διατροφικοί κίνδυνοι K3.4 Έδαφος K3. Ακτινοβολία	Ε. ΠΡΩΤΟΠΑΠΠΑ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟΥ	Τετάρτη - Πέμπτη 19.00-21.00
E1. Χημεία Περιβάλλοντος	12-13 / 1
E2. Φυσική Περιβάλλοντος	19-20 / 1 26-27 / 1
E3. Διαχείριση Αέρα 1) Ατμοσφαιρική ρύπανση 2) Εσωτερικών χώρων	2-3 / 2 9-10 / 2
E4. α) Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός και νέες τεχνολογίες δόμησης β) Ανανεώσιμες μορφές ενέργειας. γ) Επίσκεψη σε φωτοβολταϊκά τόξα	16-17 / 2 22-23 / 2 25 / 2
E5. Οικονομία Περιβάλλοντος/ Βιωσιμότητα, εμπόριο και περιβάλλον. Βασικές έννοιες βιοστατιστικής.	2-3 / 3 9-10 / 3
Σεμινάριο Case study:Παρεμβάσεις στο οικοσύστημα	14-15 / 3
Σεμινάριο: Καλλυντικά, Καρκίνος	21-22 / 3
Σεμινάριο: Σαρωνικός, Ψυτάλλεια	28 / 3
Επίσκεψη πεδίου στο ΕΛΚΕΘΕ	29 / 3
Παρουσίαση εργασιών Β΄ Εξαμήνου	25-26 / 4
ΗΜΕΡΙΔΑ «Οι επιπτώσεις του περιβάλλοντος στο έμβryo και το παιδί»	9 / 5

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΟΡΜΟΥ Β' ΕΞΑΜΗΝΟΥ	Δευτέρα 19.00-21.00	ΤΙΤΛΟΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ
K4. Οδοί έκθεσης: Δέρματος, Αναπνευστικού και Πεπτικού συστήματος. Γνώσεις ανατομίας, ιστολογίας και φυσιολογίας των οδών έκθεσης	10/10 17/10 24/10 12/12 31/10 7/11 14/11	K4.1 Οδοί έκθεσης, Οδοί απέκκρισης Αναπνευστικού συστήματος I K4.2 Έμβρυο K4.2 Έμβρυο K4.2 Γονιμοποίηση K4.3 Δέρματος K4.4 Πεπτικού συστήματος Αναπνευστικού συστήματος II K4.5 Ουροποιητικού συστήματος	Π. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
K5. Κλιματολογικές καταστροφές και επιδράσεις στην Υγεία	21/11 28/11 5/12	K5.1 Ατμοσφαιρικοί ρύποι K5.2 Κλιματολογικές καταστροφές και επιδράσεις στην Υγεία K5.3 Αιωρούμενα Σωματίδια	Π. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ Β' ΕΞΑΜΗΝΟΥ	Τετάρτη - Πέμπτη 19.00-21.00
E6. Οικοτοξικολογία. Ανακύκλωση. -Αστικά και βιομηχανικά στερεά απόβλητα -Πόσιμο νερό και αστικά λήμματα (χωρίς σημειώσεις)	12-10 13-10 7-12 8-12
E9. Περιβαλλοντική νομοθεσία/ Ευρώπης/Διεθνής/Αρχή Πρόληψης	19-10 20-10
E7. Ρύπανση Υδάτων/ Διαχείριση Υδάτινων Πόρων	2-11 3-11
E8. EU Strategies on Environmental Health WHO - Ειδικά θέματα στρατηγικής, περιβαλλοντικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης	14-12 15-12
E10. Κλιματολογικές μεταβολές Επιπτώσεις στην Υγεία	9-11 10-11
Σεμινάριο: "Πράσινες προμήθειες, καλές πρακτικές -προκλήσεις και δυνατότητες. Καινοτομίες στο χώρο των αειφορικών προμηθειών"	23-11 24-11
ΗΜΕΡΙΔΑ: «Κλιματικές αλλαγές και φυσικές καταστροφές. Πόσο προετοιμασμένοι είμαστε;»	15/12

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΟΡΜΟΥ Γ' ΕΞΑΜΗΝΟΥ	Δευτέρα 19.00-21.00	ΤΙΤΛΟΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ
Κ6. Επιπτώσεις Πλανητικών Μεταβολών στην Υγεία	23/1	Κ6.1 Κοσμική ακτινοβολία	Π. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
	6/2	Κ6.2 Επίδραση στην ανθρώπινη υγεία	
	13/2	Κ6.3 Επίδραση ακτινοβολίας στα τεχνολογικά συστήματα	
Κ7. Περιβαλλοντικές επιπτώσεις στον άνθρωπο	20/2	Κ7.1 Σε επίπεδο ιστών, κυττάρων, DNA	Π. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
	5/3	Κ7.2 Καρκινογένεση και περιβάλλον	
	12/3	Κ7.3 Ενδομήτρια επίδραση με αποτελέσματα στην ενήλικη ζωή	
Κ8. Επιπτώσεις στην Υγεία από τη Διατροφή και Περιβαλλοντική Έκθεση	19/3	Κ8.1 Έλεγχος και ασφάλεια τροφίμων	Ε. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ
	26/3	Κ8.2 Ασφάλεια καλλυντικών από τη χρήση φθαλικών ενώσεων και έκθεση στην ηλιακή ακτινοβολία	
	2/4	Κ8.3 Φωτογήρανση, Οξειδωτικό στρες.	
	23/4	Κ8.4 Χρήση συντηρητικών ουσιών στα καλλυντικά και ανεπιθύμητες ενέργειες	

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ Γ' ΕΞΑΜΗΝΟΥ	Τετάρτη-Πέμπτη 19.00-21.00
E11. Περιβαλλοντική Παθ. Ανατομία -Ca και χημικές ουσίες	25-26 /1
E12. Επιδημιολογία, Δημογραφία - Επιδημιολογία - Εκτίμηση Κινδύνου (Risk Assessment) - Εκτίμηση Επιπτώσεων στην Υγεία (Health Impact Assessment) - Εισαγωγή στα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών - Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών GIS	2 /2 8 /2 9 /2 15-16 /2 29 /2
E13. Εισαγωγή σε μοντέλα προσομοίωσης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και Διαχείριση κρίσεων	26-27 /4
E14. Διαχείριση διατροφικών κρίσεων - Διατροφή-Γενετικά μεταλ. Τρόφιμα - Πιστοποίηση ποιότητας ISO στα τρόφιμα - Διατροφικοί κίνδυνοι	22-23 /2
E15. Βιοηθική	14-15 /3
Σεμινάριο: Οι πράσινες προμήθειες	7-8 /3
ΗΜΕΡΙΔΑ: “Environmental impact on embryo and child”	16/5
Εκπαιδευτικό Ταξίδι Βρυξέλλες/Ευρωκοινοβούλιο	3-8/5

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΝΟΤΗΤΩΝ Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟΥ- ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΥΛΗ

Υποχρεωτικά μαθήματα κορμού

K1 Εισαγωγή στις Επιστήμες Περιβάλλον και Υγεία

Σκοπός: Αυτή η εισαγωγική ενότητα είναι η πρώτη επαφή των περισσότερων μεταπτυχιακών φοιτητών με τα γνωστικά αντικείμενα της επίδρασης του περιβάλλοντος στην υγεία. Μετά την ολοκλήρωση αυτής της ενότητας, οι φοιτητές πρέπει να έχουν σχηματίσει αντίληψη για τα σοβαρά και σημαντικά προβλήματα που είναι πολυδιάστατα, παγκόσμια, δυσεπίλυτα και απαιτούν σφαιρική γνώση και αντίληψη. Σκοπός της ενότητας αυτής είναι να δημιουργήσει ενδιαφέρον στον φοιτητή για τη δυνατότητα προσέγγισης των πολύπλοκων προβλημάτων και να τον καθοδηγήσει στον τρόπο προσέγγισης τους.

Περιγραφή Ενότητας: Η ενότητα περιλαμβάνει σκιαγράφηση της επίδρασης του περιβάλλοντος στην υγεία.

- 1.Επίδραση από Ουσίες, Χημικά, Ακτινοβολία
- 2.Επίδραση από Ατμοσφαιρικούς Ρύπους
- 3.Επίδραση Τοξικών Ουσιών στις επόμενες γενιές

K2 Βασικές γνώσεις οργάνωσης ζωής (μοριακό, κυτταρικό, πολυκυτταρικό επίπεδο)

Σκοπός: Οι Βασικές Γνώσεις οργάνωσης Ζωής είναι απαραίτητες για τους φοιτητές που προέρχονται από διαφορετικό πρώτο κύκλο σπουδών, προκειμένου να ασκηθούν και να αποκτήσουν την γνώση που προαπαιτείται για την κατανόηση της επίδρασης του περιβάλλοντος στην υγεία.

Περιγραφή Ενότητας: Η ενότητα περιλαμβάνει βασικές γνώσεις για το κύτταρο και τις λειτουργίες του:

1. Οργάνωση ζωής σε μοριακό επίπεδο
2. Οργάνωση της ζωής σε κυτταρικό επίπεδο
3. Πολυκυτταρικό επίπεδο
4. Μετάδοση σήματος σε κυτταρικά συστήματα

K3 Βασικές γνώσεις περιβαλλοντικής έκθεσης. Αξιολόγηση κινδύνου

Σκοπός: Δεδομένου ότι ο άνθρωπος είναι ένας πολύπλοκος και πολυσύνθετος οργανισμός με δυνατότητες Μεταβολισμού, Απέκκρισης και Αποταμίευσης τοξικών ουσιών και άλλων (όπως ακτινοβολία) επιδράσεων, είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των εξωτερικών επιδράσεων που προκύπτουν από την έκθεση του.

Περιγραφή Ενότητας: Η ενότητα περιλαμβάνει την σκιαγράφηση όλων των εξωγενών επιδράσεων στον άνθρωπο που προκύπτουν από την έκθεση του σε:

1. Νερό
2. Νερό, Αέρα, Έδαφος
3. Χημικές ουσίες, διατροφικοί κίνδυνοι
4. Έδαφος
5. Ακτινοβολία

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Ε1 Χημεία Περιβάλλοντος

Σκοπός: Αυτό το κατ' επιλογήν μάθημα έχει σαν σκοπό να παρουσιάσει τη χημική φύση των προβλημάτων που ο άνθρωπος δημιούργησε στο φυσικό περιβάλλον και τα σημαντικά προβλήματα μόλυνσης που έχουν σαν βάση τη Χημεία. Αν και οι περισσότερες διεργασίες στη φύση περιλαμβάνουν περισσότερες από μία φάσεις ή χημικές ουσίες και η ερμηνεία τους είναι συχνά αρκετά πολύπλοκη, σκοπός του μαθήματος είναι να καταστήσει τις διεργασίες αυτές κατανοητές ακόμη και από τους αναγνώστες που γνωρίζουν μόνο εισαγωγικές έννοιες της Χημείας. Φυσικά, αν κάποιος επιθυμεί να ασχοληθεί εις βάθος με κάποιο από τα αντικείμενα του μαθήματος, είναι αυτονόητο ότι θα πρέπει να αποκτήσει καλλίτερες γνώσεις Χημείας σχετικές με το αντικείμενο αυτό.

Περιγραφή Ενότητας: Η ύλη του μαθήματος έχει επιλεγεί και διαιρεθεί, για διδακτικούς λόγους, ως εξής:

1. Χημεία της ατμόσφαιρας και της ατμοσφαιρικής ρύπανσης
Καιρός και κλίμα
Δομή και σύσταση της ατμόσφαιρας.
Καταστροφή της στιβάδας του όζοντος
Μόλυνση του αέρα και φωτοχημικό νέφος
Η όξινη βροχή
Το φαινόμενο του θερμοκηπίου
2. Τοξικές χημικές ουσίες.
Τοξικολογικές έννοιες
Πολυχλωριωμένες ενώσεις
Παρασιτοκτόνα
Αρωματικοί υδρογονάνθρακες.
Τοξικά μέταλλα (ιδιαίτερη αναφορά στα μέταλλα Hg, Pb, Cd και As).

Ε2 Φυσική περιβάλλοντος

Σκοπός: Το μάθημα της Φυσικής περιβάλλοντος έχει ως σκοπό την αναγνώριση και μέτρηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, την πρόληψη προβλημάτων και την απάλειψη ή βελτίωση των υπαρχόντων. Χρησιμοποιεί οργανολογία για τις μετρήσεις της, από όλους τους τομείς της Φυσικής και απαιτεί πολλές φορές μεθόδους Μαθηματικής Φυσικής ή Στατιστικής. Το πεδίο προβλημάτων που αντιμετωπίζει η Φυσική περιβάλλοντος αφορούν κυρίως το κοινωνικό σύνολο, συχνά όμως ενδιαφέρονται γι' αυτά και τα οικονομικά συστήματα.

Περιγραφή της ενότητας :

1. Εισαγωγή στην Φασματοσκοπία
2. Νόμοι μεταφοράς – μεταφορά ρύπων
3. Μεταφορά Θερμότητας
4. Ακτινοβολίες και περιβάλλον – Υπεριώδης, Υπέρυθρη, Laser
5. Ιονίζουσες ακτινοβολίες
6. Θόρυβος – Υπέρηχοι
7. Περιβαλλοντικά θέματα
8. Μη ιονίζουσες ακτινοβολίες – μικροκύματα, ηλεκτρομαγνητικά κύματα χαμηλής συχνότητας, ηλεκτρομαγνητικά κύματα 300Hz – 300GHz.

E3 Διαχείριση ποιότητας Αέρα

Τα συστήματα διαχείρισης ποιότητας του αέρα περιλαμβάνουν:

Βάσεις δεδομένων για τις εκπομπές αέριων ρύπων, τεχνικές παρακολούθησης-καταγραφής και μείωσης αερίων ρύπων, διαχείριση πληροφορίας, μοντέλα πρόγνωσης αέριας ρύπανσης, οδηγίες για την ποιότητα του αέρα, στρατηγικές ελέγχου– διαχείρισης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

E4 Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός και νέες τεχνολογίες δόμησης. Ανανεώσιμες μορφές ενέργειας

Το μάθημα εισαγάγει τους φοιτητές σε στοιχεία και παράγοντες που επηρεάζουν το κλίμα και το περιβάλλον εσωτερικών χώρων. Οι επικίνδυνες χημικές ουσίες και ο εξοπλισμός που χρησιμοποιούνται στα κτίρια και οι επιδράσεις τους σε μία πόλη. Βιοκλιματικά και νέα υλικά – μέθοδοι για τον έλεγχο των: αέρα- υγρασία-θερμοκρασία- θέρμανση.

E5 Οικονομία Περιβάλλοντος/ Βιωσιμότητα, εμπόριο και περιβάλλον. Βασικές έννοιες βιοστατιστικής

Σκοπός: Η θεματική αυτή ενότητα προσφέρει μια γενική επισκόπηση, υπό το πρίσμα της οικονομικής επιστήμης, ζητημάτων που άπτονται του περιβάλλοντος και των προβλημάτων που το χαρακτηρίζουν. Τις τελευταίες δεκαετίες έχει αναδειχθεί σε διεθνές επίπεδο η άρρηκτη σύνδεση και σχέση ανάμεσα στο περιβάλλον και την οικονομία. Σκοπός της ενότητας είναι η διερεύνηση της οικονομικής διάστασης των περιβαλλοντικών ζητημάτων και προβλημάτων, παρέχοντας στους μεταπτυχιακούς φοιτητές βασικές γνώσεις σχετικά με τις αρχές της οικονομικής του περιβάλλοντος.

Περιγραφή Ενότητας: Η ενότητα περιλαμβάνει:

1. Θεωρητικά υποδείγματα που έχουν αναπτυχθεί για να περιγράψουν σύνθετα φαινόμενα, όπως οι σχέσεις μεταξύ οικονομίας και περιβάλλοντος
2. Σύγκριση διαφορετικών οπτικών κάτω από τις οποίες προσεγγίζονται τα περιβαλλοντικά ζητήματα από οικονομολόγους και μη οικονομολόγους
3. Βασικές αρχές οικονομικής πολιτικής για το περιβάλλον
4. Πλαίσιο ανάλυσης και αξιολόγησης του περιβαλλοντικού οφέλους-κόστους και διαχείρισης του κινδύνου στην διαδικασία διαμόρφωσης περιβαλλοντικής πολιτικής

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Β' ΕΞΑΜΗΝΟΥ, ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΥΛΗ

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΟΡΜΟΥ

K4 Οδοί έκθεσης: Δέρματος, Αναπνευστικού και Πεπτικού συστήματος. Γνώσεις ανατομίας, ιστολογίας και φυσιολογίας των οδών έκθεσης.

Σκοπός: Είναι μέσω αυτής της θεματικής ενότητας ο φοιτητής να διδαχθεί με περισσότερες λεπτομέρειες τις οδούς από όπου εισέρχονται οι εξωγενείς ρύποι στον ανθρώπινο οργανισμό. Η ενότητα αυτή είναι σχεδιασμένη έτσι ώστε να δώσει και στον μη έχοντα γνώσεις βιολογίας και ιατρικής τις απαραίτητες γνώσεις που απαιτούνται για την κατανόηση του τρόπου έκθεσης προκειμένου να δημιουργηθεί το υπόστρωμα για την γνώση της διαχείρισης των επιπτώσεων του περιβάλλοντος στην υγεία.

Περιγραφή Ενότητας: Η ενότητα περιλαμβάνει τις οδούς έκθεσης

1. Δέρματος
2. Αναπνευστικού Συστήματος
3. Πεπτικού Συστήματος
4. Ουροποιητικού Συστήματος
5. Τις επιδράσεις στο
  - Γεννητικό Σύστημα (υπογονιμότητα)
  - Νευρικό Σύστημα (νευροαναπτυξιακά προβλήματα)
  - Έμβρυο (καθυστέρηση ανάπτυξης ενδομητρίως, συγγενείς ανωμαλίες)

K5 Κλιματολογικές καταστροφές και επιδράσεις στην Υγεία

Σκοπός: Σκοπός της ενότητας είναι να αντιληφθεί ο φοιτητής τον περίγυρο του ανθρώπου και να συνειδητοποιήσει ότι ο άνθρωπος είναι αναπόσπαστο μέρος του. Το κλίμα, οι διάφορες παράμετροι της ατμόσφαιρας, όπως το όζον, οι ρύποι, οι κλιματολογικές αλλαγές επιδρούν στην υγεία.

Περιγραφή Ενότητας: Παράγοντες Διαμόρφωσης Κλίματος- Κλιματολογικές Αλλαγές: θερμοκρασία, υγρασία και οι ασθένειες που τις συνοδεύουν. Διαταραχές όζοντος και επιδράσεις στην Υγεία. Ατμοσφαιρικοί ρύποι και η επίδραση τους στην Υγεία (αναπνευστικό, καρδιαγγειακό, αιμοποιητικό).

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

E6 Οικοτοξικολογία. Ανακύκλωση. Αστικά και βιομηχανικά στερεά απορρίμματα

Είδη στερεών απορριμμάτων.

Πηγές, είδη και σύνθεση αστικών στερεών απορριμμάτων.

Αποθήκευση, περισυλλογή και μεταφορά αστικών στερεών απορριμμάτων. Υγειονομική ταφή, Βιολογική επεξεργασία, Καύση απορριμμάτων.

Ανακύκλωση υλικών από στερεά απορρίμματα.

Βιομηχανικά στερεά απορρίμματα, πηγές τύποι, διάθεση, επεξεργασία.

Ειδικά στερεά απορρίμματα : Νοσοκομειακά, Βιολογική λάσπη

Ελληνική Νομοθεσία.

E7 Ρύπανση Υδάτων/ Διαχείριση Υδάτινων Πόρων

Η ενότητα περιλαμβάνει τις βασικές αρχές της μικροβιολογίας του νερού, την χρήση των δεικτών ρύπανσης, τα συνήθη παθογόνα βακτήρια, ιούς και παράσιτα των υδατογενών επιδημιών, θέματα των νοσοκομειακών υδατογενών επιδημιών και ειδικότερα στοιχεία της νόσου των λεγεωνάριων.

E8 EU Strategies on Environmental Health. WHO. Ειδικά θέματα στρατηγικής, περιβαλλοντικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σκοπός: Το μάθημα Επιλογής 8 έχει ως σκοπό την ανάπτυξη δεξιοτήτων ανάλυσης και διαχείρισης γνώσεων και πληροφορίας σχετικά με τις αναπτυσσόμενες στρατηγικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν τον τελικό στόχο την διαμόρφωση της Περιβαλλοντικής Πολιτικής σε Εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Περιγραφή Ενότητας:

Η ύλη του μαθήματος έχει επιλεγεί και διαιρεθεί για διδακτικούς λόγους ως εξής:

1. European Environmental Agency. Ευρωπαϊκός Περιβαλλοντικός Φορέας. Εδρεύει στην Κοπεγχάγη και είναι ανεξάρτητη αρχή που βοηθάει στη διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής πολιτικής. Έχει εκδώσει το πόνημα: Late lessons from early warnings: the precautionary principle 1896-2000. Η ύλη δίδεται σε hard copy και στη θέση του διαδικτύου <http://www.eea.eu.int>

2.1 Environmental Health in International Policy documents

2.2 Health Impact Assessment and

2.3 Establishment of Health and Environment Standards.

Το μέρος της ενότητας αυτής διδάσκεται από τον καθηγητή κ. Luc Hens.

E9 Περιβαλλοντική Νομοθεσία/ Ευρώπης/Διεθνής/Αρχή Πρόληψης

Η Περιβαλλοντική Νομοθεσία στοχεύει στη διασφάλιση της Δημόσιας Υγείας και εστιάζεται στο ιδιαίτερο ενδιαφέρον της αρχής της προφύλαξης.

Η αρχή της προφύλαξης τόσο στο διεθνές όσο και στο κοινοτικό δίκαιο έχει αποτελέσει πλατφόρμα διαμόρφωσης απόψεων με διαφορετικές ερμηνείες. Σε όλες τις ερμηνείες και διατυπώσεις το σταθερό σημείο είναι η αναφορά στην επιστημονική αβεβαιότητα και στους κινδύνους βλάβης του περιβάλλοντος ή της υγείας του ανθρώπου.

E10 Κλιματολογικές μεταβολές – επιπτώσεις στην Υγεία

Το μάθημα αναφέρεται στις μεγάλες καιρικές και περιβαλλοντικές αλλαγές που επηρεάζουν την υγεία. Επικεντρώνεται στις πιο ευαίσθητες ομάδες πληθυσμού που θίγονται από αυτές τις αλλαγές και στο πως και πότε εμφανίζονται οι ασθένειες. Προτείνει μεθόδους για την αποφυγή των επιπτώσεων στην υγεία από ακραία καιρικά φαινόμενα και προφυλάξεις για την αντιμετώπιση μαζικών επιθέσεων.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ Γ' ΕΞΑΜΗΝΟΥ, ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΥΛΗ

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΟΡΜΟΥ

Κ6 Επιπτώσεις Πλανητικών Μεταβολών στην Υγεία. Διαχείριση κρίσεων. Ακτινοβολία

Σκοπός: Είναι ο φοιτητής να αντιληφθεί, να μελετήσει και να οδηγηθεί στην πηγή πληροφόρησης των Πλανητικών Μεταβολών και των επιπτώσεων στην Υγεία. Επιπλέον να μελετήσει με λεπτομέρειες τις επιπτώσεις των πλανητικών μεταβολών στην Υγεία και να γνωρίσει τους παθοφυσιολογικούς μηχανισμούς που υφίστανται στην εγκατάσταση των νόσων που προέρχονται από τις πλανητικές μεταβολές.

Περιγραφή Ενότητας: Η ενότητα περιλαμβάνει σκιαγράφιση των πλανητικών μεταβολών και εξασκεί το φοιτητή στην ανεύρεση όλων των συναφών πηγών και τη δυνατότητα αξιολόγησης των πληροφοριών, δεδομένου ότι υπάρχει πληροφόρηση και παραπληροφόρηση επί του γνωστικού αυτού αντικειμένου.

1. Πλανητικές μεταβολές, οι επιπτώσεις τους σε σχέση με τις κλιματολογικές μεταβολές σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο.
2. Ακραία Φαινόμενα και οι επιπτώσεις τους στην Υγεία.
Συστήματα πληροφόρησης /προειδοποίησης.
3. Λοιμώδεις Νόσοι: Μαλάρια, Χολέρα

Κ7 Περιβαλλοντικές επιπτώσεις στον άνθρωπο:

Σκοπός: Η ανάπτυξη δεξιότητας του φοιτητή στην αντίληψη και γνώση πως δρα το περιβάλλον στον άνθρωπο και τι αποτυπώματα αφήνει στους ιστούς, τα κύτταρα, το DNA. Η γνώση αυτή είναι απαραίτητη για την επικοινωνία όσων διαχειρίζονται περιβαλλοντικά θέματα με συνεργάτες διάφορων επαγγελμάτων στον χώρο περιβάλλον –υγεία.

Περιγραφή Ενότητας: Εισαγωγική διάλεξη που δίνει την έκταση του θέματος και προσδιορίζει λέξεις κλειδιά που είναι βασικές για την κατανόηση των γνωστικών αντικειμένων.

- Βλάβη ιστών από την επίδραση του περιβάλλοντος : Φλεγμονή με Ίνωση και χωρίς Ίνωση. Νεοπλασία-καρκίνος.
- Ιστ/ικες Βλάβες: Αλλεργίες, Άσθματα, Πνευμονικές Ίνώσεις, Καρκίνος.
- Κυτταρικές Βλάβες: Μεταπλασία, Δυσπλασία, Νεοπλασία κυτταρικής Υποδοχής Ενδοκρινικών Διαταρακτών
- Επίπεδο DNA: Βλάβες DNA, ανατρέψιμες μη ανατρέψιμες, ανιχνεύσιμες, καρκινογένεση.

Κ8 . Επιπτώσεις στην Υγεία από τη Διατροφή και την Περιβαλλοντική Έκθεση

Σκοπός: Αυτή η ενότητα είναι σχεδιασμένη έτσι ώστε να δώσει τις απαιτούμενες γνώσεις στο φοιτητή ώστε να είναι επαρκής στην εκτίμηση των κινδύνων που προέρχονται από τη διατροφή και επιπλέον να τον εκπαιδεύσει στην αναζήτηση πληροφοριών που είναι απαραίτητες για τη διαμόρφωση άποψης.

Περιγραφή ενότητας: Η ενότητα περιλαμβάνει Επιπτώσεις στην Υγεία από :
Γενετικά Μεταλλαγμένα Τρόφιμα
Χημικές Ουσίες που δρουν ως Ενδοκρινικοί Διαταράκτες (πχ. Διοξίνες, PCB)
Ακτινοβολία Τροφίμων
Έκδοχα-Πρόσθετα-Βελτιωτικά
Έκθεση σε Καλλυντικά.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

E11 Περιβαλλοντική Παθολογική Ανατομία

– Ca και χημικές ουσίες

Η Ενότητα αυτή περιλαμβάνει τις επιπτώσεις του Περιβάλλοντος στον Οργανισμό και την εξέταση ειδικών συνθηκών έκθεσης, όπως μείγματα ουσιών και η επίπτωση τους στην υγεία. Σκοπό έχει την ανάπτυξη δεξιοτήτων των φοιτητών στην κατανόηση πολύπλοκων μορφών περιβαλλοντικής έκθεσης και τις επιπτώσεις στην υγεία.

E12 Επιδημιολογία, Δημογραφία, Γεωγραφικά Συστήματα πληροφοριών

Το μάθημα επικεντρώνεται στην αρχή της προφύλαξης:

- 1) Καθαρή βιομηχανική παραγωγή και προφύλαξη από την μόλυνση
- 2) Στόχος: Ζωτική ανάπτυξη σε θέματα υγείας και περιβάλλοντος.
- 3) Γνώση χρήσης περιβαλλοντικών δεδομένων
- 4) Περιβαλλοντική παιδεία και διάδοση περιβαλλοντικών πληροφοριών
- 5) Εκτίμηση Κινδύνου (Risk Assessment)
- 6) Εκτίμηση Επιπτώσεων στην Υγεία (Health Impact Assessment)
- 7) Εισαγωγή στα γεωγραφικά πληροφοριακά συστήματα. Συστατικά μέρη των ΣΓΠ (GIS). Περιγραφική – χωρική διάσταση γεωγραφικών δεδομένων.

E13 Εισαγωγή σε μοντέλα προσομοίωσης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και Διαχείριση κρίσεων

Το μάθημα εισάγει στην γνώση εργαλείων και διδάσκει μεθόδους μέτρησης περιβαλλοντικών φαινομένων όπως: Βαρομετρική πίεση- πίεση αέρα- άνεμος- θαλάσσια αύρα- αύρα. Εξηγεί πώς αυτά τα φαινόμενα επιδρούν στην υγεία.

E14 Διαχείριση διατροφικών κρίσεων (Σπογγώδης Εγκεφαλοπάθεια, Γενετικά Μεταλλαγμένα Τρόφιμα)

Το μάθημα αναφέρεται στην χρήση και τις επιπτώσεις των Γενετικά Μεταλλαγμένων Τροφίμων: Τροφές με τοξική δυνητικότητα, αλλεργίες, μοριακή επίδραση των GMT, δοκιμαστικά τεστ σε GMT. Μολυντές, επιπρόσθετα στοιχεία στις τροφές και πιστοποίηση ποιότητας ISO στα τρόφιμα

E15 Βιοηθική

Το μάθημα περιλαμβάνει τα τρέχοντα διλήμματα πάνω στην χρήση χημικών ουσιών, τις περιβαλλοντικές παρεμβάσεις και αναπαραγωγικές μεθόδους που επιδρούν στην υγεία. Οι φοιτητές μαθαίνουν και τις 2 πλευρές. Διδάσκονται πώς να αξιολογούν τους κινδύνους και να αποφεύγουν πολιτικές με αβέβαια αποτελέσματα.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΟΡΜΟΥ

Τα υποχρεωτικά μαθήματα εξασφαλίζουν τις απαιτούμενες γνώσεις για την ανάπτυξη δεξιοτήτων διαχείρισης πολύπλοκων θεμάτων Περιβάλλοντος και Υγείας.

Το πρόγραμμα σπουδών προβλέπει τα εξής **υποχρεωτικά** μαθήματα:

- **K1** Εισαγωγή στις επιστήμες Περιβάλλον και Υγεία.
- **K2** Βασικές γνώσεις οργάνωσης ζωής (μοριακό, κυτταρικό, πολυκυτταρικό επίπεδο).
- **K3** Βασικές γνώσεις περιβαλλοντικής έκθεσης σε: ακτινοβολία, χημικές ουσίες, διατροφικούς κινδύνους. Αέρας, Νερό και Έδαφος. Αξιολόγηση κινδύνου
- **K4** Οδοί έκθεσης: Δέρματος, Αναπνευστικού, Πεπτικού και Ουροποιητικού συστήματος. Έκθεση εμβρύου. Γνώσεις ανατομίας, ιστολογίας και φυσιολογίας των Οδών έκθεσης..
- **K5** Κλιματολογικές Καταστροφές και επιδράσεις στην υγεία. Φυσικό περιβάλλον και Άνθρωπος.. Αιωρούμενα σωματίδια. Ατμοσφαιρικοί Ρύποι.
- **K6** Επιπτώσεις Πλανητικών Μεταβολών στην Υγεία. Κοσμική Ακτινοβολία, Επίδραση ακτινοβολίας σε τεχνολογικά συστήματα Επίδραση στην ανθρώπινη υγεία. (Ατμοσφαιρική Ρύπανση, Ακραία φαινόμενα, Μετάδοση Τροπικών Ασθενειών εκτός ζωνών τροπικού)
- **K7** Περιβαλλοντικές επιπτώσεις στον άνθρωπο σε επίπεδο ιστών, κυττάρων και DNA. Καρκινογένεση και περιβάλλον. Ενδομήτρια επίδραση με επιπτώσεις στην ενήλική ζωή.
- **K8** Επιπτώσεις στην υγεία από την Διατροφή και την Περιβαλλοντική Έκθεση Έλεγχος και ασφάλεια τροφίμων. Ασφάλεια καλλυντικών από τη χρήση φθαλικών ενώσεων και έκθεση στην ηλιακή ακτινοβολία.
Φωτογήρανση, Οξειδωτικό στρες.
Χρήση συντηρητικών ουσιών στα καλλυντικά και ανεπιθύμητες ενέργειες

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Τα μαθήματα επιλογής είναι σχεδιασμένα έτσι ώστε ο εκπαιδευόμενος να αποκτήσει ποικίλες γνώσεις από διαφορετικούς επιστημονικούς χώρους, απαραίτητες όμως για την επαγγελματική τους δραστηριότητα.

Η παρακολούθηση είναι υποχρεωτική για όλα τα μαθήματα Επιλογής. Οι εξετάσεις όμως είναι υποχρεωτικές για 4 μαθήματα εκ των 5, ανά εξάμηνο.

Το πρόγραμμα σπουδών προβλέπει τα εξής **Μαθήματα Επιλογής**:

Α΄ Εξάμηνο:

- **E1** Χημεία Περιβάλλοντος
- **E2** Φυσική περιβάλλοντος
- **E3** Διαχείριση Αέρα 1. Εσωτερικών χώρων 2. Ατμοσφαιρική ρύπανση
- **E4** Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός και νέες τεχνολογίες δόμησης.
Ανανεώσιμες μορφές ενέργειας
- **E5** Βασικές έννοιες βιοστατιστικής. Οικονομία Περιβάλλοντος.
Βιωσιμότητα, εμπόριο και περιβάλλον.

Β' Εξάμηνο

- **E6** Οικοτοξικολογία. Ανακύκλωση. Αστικά και Βιομηχανικά Απόβλητα
- **E7** Ρύπανση Υδάτων/ Διαχείριση Υδάτινων Πόρων
- **E8** EU Strategies on Environmental Health. WHO. Ειδικά θέματα στρατηγικής, περιβαλλοντικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- **E9** Περιβαλλοντική νομοθεσία/ Ευρώπης /Διεθνής/Αρχή Πρόληψης
- **E10** Κλιματολογικές μεταβολές Επιπτώσεις στην Υγεία

Γ' Εξάμηνο

- **E11** Περιβαλλοντική Παθολογική Ανατομία
- **E12** Επιδημιολογία, Δημογραφία, GIS Εκτίμηση Κινδύνου (Risk Assessment)
Εκτίμηση Επιπτώσεων στην Υγεία (Health Impact Assessment)
- **E13** Εισαγωγή σε μοντέλα προσομοίωσης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και Διαχείριση κρίσεων
- **E14** Διαχείριση διατροφικών κρίσεων
Διατροφή-Γενετικά μεταλ. Τρόφιμα. Πιστοποίηση ποιότητας ISO στα τρόφιμα
Διατροφικοί κίνδυνοι
- **E15** Βιοηθική

ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΜΣ

Η οργάνωση και η ολοκλήρωση της εργασίας σας είναι μια πολύπλοκη διαδικασία, που γενικά θα έλεγε κανείς ότι αποτελείται από τα ακόλουθα βασικά στάδια δράσης:

A. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΕΞΟΙΚΕΙΩΣΗ ΤΟΣΟ ΜΕ ΤΟ ΥΛΙΚΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΟΣΟ ΚΑΙ ΜΕ ΣΥΝΑΦΕΣ ΥΛΙΚΟ ΠΟΥ ΠΙΘΑΝΟΝ ΑΝΑΡΤΑΤΑΙ ΣΤΗΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΤΑΞΗ

B. ΜΕΛΕΤΗ ΣΥΝΑΦΟΥΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Γ. ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Δ. ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Δ1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ (ΤΕΛΟΥΣ Η ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ) ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΟΜΠΩΝ

Δ2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πιο συγκεκριμένα:

Σημειώσεις

1. Το να κρατά κανείς σημειώσεις από ένα βιβλίο ή ένα άρθρο είναι μια πράξη που προϋποθέτει συγκεκριμένες δεξιότητες. Πρώτα απ' όλα πρόκειται για μια αυστηρά επιλεκτική διαδικασία, κατά την οποία θα πρέπει να εστιάσετε μόνο σε εκείνο το υλικό, το οποίο απαιτείται για να απαντηθούν τα ερωτήματα που έχετε θέσει ως στόχο της μελέτης σας.
2. Οι **σύντομες σημειώσεις** και οι ακριβείς παραπομπές που σχετίζονται αποκλειστικά και άμεσα με τα ερωτήματα της εργασίας σας, είναι το ιδανικό. Πάρα πολύ εκτεταμένες σημειώσεις από το γνήσιο κείμενο οδηγούν σε μια απλή αναπαραγωγή της δουλειάς του συγγραφέα του βιβλίου ή του άρθρου το οποίο μελετάτε. **Σας υπενθυμίζουμε ότι η αντιγραφή ή μετάφραση αυτούσιων κειμένων, φράσεων ή παραγράφων ονομάζεται λογοκλοπή και θεωρείται από την Επιτροπή Μεταπτυχιακών Σπουδών Ιατρικής Σχολής αποτελεί αιτία υποχρεωτικής διακοπής της φοίτησης.**

Παρακάτω παραθέτουμε κείμενο που εστάλη σε όλους τους Επιστημονικούς Υπευθύνους των ΠΜΣ της Ιατρικής Σχολής:

«Πρόσφατα έγινε αντιληπτό ότι «κάποιοι» μεταπτυχιακοί φοιτητές επεχείρησαν ως ανασκόπηση-εργασία τους άρθρα διεθνούς βιβλιογραφίας με την μέθοδο “cut & paste”. Αυτό λέγεται ΛΟΓΟΚΛΟΠΗ και είναι «θανάσιμο» αδίκημα στους κανόνες της ακαδημαϊκής & ερευνητικής ηθικής. Υπάρχει ειδικό πρόγραμμα ελέγχου της λογοκλοπής για το λόγο αυτό όλες οι εργασίες πλέον θα κατατίθενται σε ηλεκτρονική μορφή. **Οι εργασίες αυτές μηδενίζονται.**

Καθίσταται τέλος ξεκάθαρο ότι η τριμελής επιτροπής του ΜΠΣ έλαβε την απόφαση ότι όποιος ακολουθήσει ξανά παρόμοια τακτική «μερική ή ολική λογοκλοπή κειμένου» θα **διαγράφεται αυτόματα** από το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών και θα **γίνεται επίσημη καταγγελία** του στην Γενική Συνέλευση της Ιατρικής Σχολής.»

3. Εάν χρησιμοποιείτε **χειρόγραφες σημειώσεις** στο διάβασμά σας, μια πρόταση θα ήταν πέρα από το κοινό τετράδιο να χρησιμοποιήσετε καρτέλες, όπου θα μπορείτε να λαμβάνετε σημειώσεις από κάθε άρθρο ή βιβλίο. Σημειώνετε εκεί το βιβλίο, από το οποίο έχετε λάβει την παραπομπή, με το όνομα του συγγραφέα, τον τίτλο του και την ημερομηνία και τον τόπο έκδοσής του, ή τις αντίστοιχες πληροφορίες εάν είναι άρθρο.

Συγγραφή της εργασίας.

α) Στάδια συγγραφής της εργασίας

Η συγγραφή κειμένου είναι στην πραγματικότητα μια διαδικασία συνειδητοποίησης των όσων γράφετε και σύνδεσης του διαθέσιμου υλικού. Η πρώτη γραφή χρειάζεται πάντοτε εξαντλητική επεξεργασία και αναθεώρηση για να λάβει την τελική της μορφή.

Τα καλύτερα κείμενα παράγονται μετά από συνεχείς διορθώσεις και αναδιάρθρωση του περιεχομένου τους. Ακολουθούν μερικές προτάσεις:

- Προσχέδιο της εργασίας: Ξεκινήστε από ένα βασικό σκελετό της μελέτης που θέλετε να κάνετε σκιαγραφώντας τα στάδια ολοκλήρωσής της. Σκεφτείτε πως θα είναι ο πρόλογος, το κυρίως μέρος και ο επίλογος.
- Γράψτε σχηματικά σε μια σελίδα τα ερωτήματα, τους χώρους ή τις πηγές όπου θα αναζητήσετε τις απαντήσεις και το πώς θα διαμορφώσετε την δομή του κύριου σώματος της εργασίας, όσον αφορά επιχειρήματα, βασικές ιδέες και μεθοδολογία.
- Καταγράψτε τις λέξεις-κλειδιά, τις οποίες θα χρησιμοποιήσετε για την αναζήτηση επιστημονικών πηγών.

Δομή του κειμένου

Η δομή του κειμένου είναι συγκεκριμένη, ακολουθεί τη δομή των επιστημονικών ανακοινώσεων στα έγκυρα επιστημονικά περιοδικά, δηλαδή αποτελείται από πέντε βασικά κεφάλαια: (α) Εισαγωγή, (β) Κορμός, (γ) Αποτελέσματα, (δ) Συζήτηση και (ε) Βιβλιογραφία.

Το περιεχόμενο της εργασίας είναι μία σύντομη αλλά σε βάθος περίληψη της διδαχθείσας ύλης. Η επιλογή των λέξεων κλειδιών μπορεί να βοηθήσει ώστε η εργασία σας να αναπτυχθεί γύρω από αυτές τις βασικές έννοιες που διδαχτήκατε, την ερμηνεία τους, τη σημασία τους, τη λειτουργία τους και πώς συνδέονται μεταξύ τους. Αν η εργασία σας καλύπτει τουλάχιστον αυτά τα πεδία, τότε είναι ολοκληρωμένη. Συμπληρωματικά, εάν το επιθυμείτε μπορείτε να αναπτύξετε περισσότερο μία ενότητα προκειμένου να εμβαθύνετε σε ένα κομμάτι έρευνας, το οποίο θεωρείτε σημαντικό ή πιθανόν συνδέεται άμεσα με την επαγγελματική σας δραστηριότητα.

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Στο εξώφυλλο να υπάρχει το λογότυπο του ΕΚΠΑ και να αναφέρονται τα κάτωθι:

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΜΕ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ»

«Environment and Health. Capacity building for Decision Making»

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Όνοματεπώνυμο

Αριθμός μητρώου φοιτητή

Ιδιότητα, π.χ. Βιολόγος, Ιατρός, Χημικός, κ.λ.π

ΚΩΔΙΚΟΣ ΚΑΙ ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΔΙΔΑΣΚΩΝ/ΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ/ΕΣ

Τόπος και Χρονολογία (πχ. ΑΘΗΝΑ, ΜΑΪΟΣ 2012)

Σημείωση: στο εξώφυλλο μπορεί, κατά την κρίση του συγγραφέα να υπάρχει κάποια εικόνα ή διάγραμμα ή σύνθεση εικόνων σχετικών με το αντικείμενο της εργασίας.

Η δομή μιας εργασίας έχει ως εξής:

1. Πίνακας περιεχομένων και ευρετήριο
2. Περίληψη
3. Περίληψη στην Αγγλική
4. Εισαγωγή
5. Κορμός-Αποτελέσματα
6. Συζήτηση
7. Βιβλιογραφία
8. Παραρτήματα (Α, Β, κτλ αν υπάρχουν)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Στη συνέχεια παρατίθεται αναλυτικός **ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ** ο οποίος αφορά σε όλο το κείμενο. Περιλαμβάνει κάθε κεφάλαιο (πχ. Α. Εισαγωγή, Β. Υλικά και Μέθοδοι), υποκεφάλαιο (B1), θεματική παράγραφο (B1.1) και τις αντίστοιχες σελίδες.

Επίσης για την διευκόλυνση του αναγνώστη και την ολοκλήρωση της καλής εικόνας της εργασίας σας – από την πλευρά της χρηστικότητας - θα πρέπει να έχετε μια λίστα των συντομογραφιών, τις οποίες χρησιμοποιήσατε μέσα στην εργασία σας (π.χ. ΕΕ = Ευρωπαϊκή Ένωση, ΙΚΑ = Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων, κλπ.).

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η **εισαγωγή** βρίσκεται στην αρχική ή αρχικές παραγράφους και πρέπει να θέτει καθαρά το θέμα της μελέτης σας. Διατυπώστε με ευκρίνεια το θέμα ή το πρόβλημα στο οποίο καλείστε να απαντήσετε στον κορμό της εργασίας σας.

ΚΟΡΜΟΣ - ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Στο **δεύτερο κεφάλαιο** που είναι ο **ΚΟΡΜΟΣ - ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ**, θα πρέπει να ανακεφαλαιώνουν το κύριο σώμα της εργασίας σας με λιτότητα και κυρίως να δίνουν πειστικές και τεκμηριωμένες απαντήσεις στα ερωτήματα που έχετε θέσει στην εισαγωγή σας. Τα **συμπεράσματά** σας.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Στο κεφάλαιο της συζήτησης καταγράφονται και συζητούνται επιστημονικά τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τα αποτελέσματα, η ερμηνεία τους και οι προεκτάσεις τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εντός του κειμένου της εργασίας η παραπομπή στη βιβλιογραφική πηγή θα γίνεται με τον εξής τρόπο: Αμέσως μετά την αναφορά της πληροφορίας θα αναγράφεται εντός παρένθεσης το όνομα του συγγραφέα και η χρονολογία έκδοσης του βιβλίου π.χ (Hyttel, 1997). Εάν οι συγγραφείς είναι 2 θα αναφέρονται ως εξής: (Hyttel and Jones, 1997). Εάν οι συγγραφείς είναι περισσότεροι του ενός θα προστίθεται εντός της παρένθεσης σε πλάγια γραφή η φράση et al δηλαδή (Hyttel et al, 1997).

Στο τέλος της εργασίας σας η σελίδα ή οι σελίδες που αφιερώνονται στην βιβλιογραφία θα πρέπει να ακολουθούν τις παρακάτω οδηγίες:

- **Βιβλία:** Ακολουθείστε την σειρά 1) ολόκληρο το επώνυμο του συγγραφέα, 2) όνομα με το αρχικό του γράμμα, 3) χρονιά έκδοσης, 4) τίτλος βιβλίου με πλάγια γράμματα, 5) τόπος έκδοσης, 6) εκδοτικός οίκος.

Εάν υπάρχουν ένας ή πολλοί συγγραφείς σε έναν συλλογικό τόμο, τότε γράφεται το όνομα του εκδότη με την ένδειξη (ed.) - ή επιμέλεια (επιμ.) στα Ελληνικά – και ακολουθούν τα λοιπά στοιχεία του τίτλου, κλπ.

Εάν το βιβλίο είναι μεταφρασμένο στα Ελληνικά, θα πρέπει να αναφερθεί και το όνομα του μεταφραστή.

- **Άρθρα σε βιβλία:** Ακολουθείται ακριβώς η ίδια σειρά με τα βιβλία μόνο που εδώ αναγράφεται πρώτα το άρθρο και ύστερα το βιβλίο μέσα στο οποίο έχει δημοσιευτεί. Η διαφορά είναι ότι στο άρθρο ο τίτλος του δεν γράφεται με πλάγια γράμματα, αλλά μπαίνει μέσα σε εισαγωγικά. Μόνον ο τίτλος του βιβλίου στο οποίο έχει βρεθεί, θα έχει πλάγια γραφή.

- **Άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά και επιθεωρήσεις στην βιβλιογραφία:**

Παράδειγμα:

Ονοματεπώνυμο, «Τίτλος άρθρου», Περιοδικό, Τόμος (Χρονιά), Σελίδες

- **Για το διαδίκτυο** απαιτείται παραπομπή με την ακόλουθη σειρά: 1) αναγραφή της θεματικής ενότητας από όπου ξεκίνησε η αναζήτηση, 2) το βιβλίο ή το όποιο άλλο υλικό στο οποίο παραπέμπετε, 3) την ημερομηνία κατά την οποία βρέθηκε η συγκεκριμένη πληροφορία, 4) ο δικτυακός τόπος στον οποίο βρέθηκε, με αναφορά σε ολόκληρη την ηλεκτρονική διεύθυνση. Τέλος θα πρέπει να αναγράφετε την βάση τεκμηρίωσης στην οποία έγινε η αναζήτηση. Ουσιαστικά η ιστοσελίδα ισοδυναμεί με ένα βιβλίο και θα πρέπει να είστε ιδιαίτερα σχολαστικοί στις παραπομπές σας σε αυτή.

Παράδειγμα:

Sustainable development, Penguin dictionary, London 1998, page: 56. Εύρεση στις 09 Δεκεμβρίου 2003, στην ιστοσελίδα: <http://www.drdni.gov.uk>. Αναζήτηση στον δικτυακό τόπο:

<http://www.google.com.gr>

- **Αρχεία:** Αρχίζετε την παραπομπή ή σημείωσή σας με το όνομα του αρχείου, ακολουθεί ο τόμος που βρέθηκε το σχετικό έγγραφο, και συνεχίζετε με πλήρη αλλά και συνοπτική περιγραφή του εγγράφου, όσον αφορά την μορφή, την χρονολογία και το περιεχόμενό του.

Παράδειγμα:

Αρχείο Βενιζέλου, Φάκελος 75, επιστολή Υπουργού Οικονομίας προς την Γαλλική πρεσβεία του Λονδίνου, 16 Μαρτίου 1928, σελ. 5.

Εφόσον πρόκειται για **χάρτη, φωτογραφία, κ.ο.κ.** μετά την αναγραφή του ονόματος του αρχείου ακολουθείστε την περιγραφή της κάθε πηγής, όπως έχει ήδη εξηγηθεί στην σχετική παράγραφο. Εάν η παραπομπή σας γίνεται σε εφημερίδα της εποχής τότε χρειάζεται ο τίτλος της εφημερίδας, η ημερομηνία έκδοσης, ο αριθμός φύλου και η σελίδα. Π.χ. Καθημερινή, 13/10/56, 123, σελ. 4.

Σε ένα **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ** στο τέλος του κειμένου παρατίθενται αντίγραφα των δημοσιεύσεων του συγγραφέα/ερευνητή που τυχόν προέκυψαν από τη συγκεκριμένη εργασία. Σε άλλα παραρτήματα

μπορούν να ενταχθούν κατά τη βούληση του συγγραφέα άλλα στοιχεία. όπως π.χ. συντομογραφίες, γλωσσάριο όρων, κ.λ.π.

Τέλος, είναι απαραίτητο το κείμενο να έχει ελεγχθεί για **ορθογραφικά, γραμματικά και συντακτικά λάθη**, καθώς και για θέματα **μορφοποίησης** (πχ. σελιδοποίηση, διάστημα μετά το κόμμα ή την τελεία κλπ).

ΜΟΡΦΟΠΟΙΗΣΗ

Βλ. κεφ. «ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΤΗΣ ΜΔΕ, ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ»

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο σκοπός της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας είναι να προσφέρει στον φοιτητή τη δυνατότητα να αποδείξει ότι είναι σε θέση να αξιοποιήσει την διεπιστημονικότητα στην πράξη, χαρακτηριστική για το πρόγραμμα. Αυτό αφορά την επιλογή ενός θέματος που σχετίζεται στενά με το πρώτο πτυχίο των μεταπτυχιακών φοιτητών και την επαγγελματική τους εμπειρία.

Το θέμα της ΜΔΕ είναι επιλογή του φοιτητή. Σε περίπτωση δυσκολίας του φοιτητή να επιλέξει ένα θέμα για τη ΜΔΕ, τότε αυτό μπορεί να προταθεί από καθηγητή. Ο τελευταίος είναι μέλος ΔΕΠ, Α΄ Β΄ και Γ΄ Βαθμίδας και ορίζεται από την ΓΣΕΣ, μετά από πρόταση της Συντονιστικής Επιτροπής. Ο τίτλος υποβάλλεται εγγράφως στην Γραμματεία της Σχολής. Η ΜΔΕ εκπονείται από τον **Μ.Φ** κατά τη διάρκεια των Μαθημάτων Ειδικού Ενδιαφέροντος σε συνεργασία με τον **Ε.Κ**. Η Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία μπορεί να εκπονείται και με την συνεργασία άλλων Φορέων εκτός Ιατρικής Σχολής, εφ' όσον την ευθύνη της επίβλεψης έχει διδάσκων-μέλος ΔΕΠ της Σχολής.

Η Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία αρχίζει ήδη κατά το δεύτερο εξάμηνο και περατούται κατά το τρίτο και τέταρτο εξάμηνο σπουδών. Σε περίπτωση αδυναμίας ολοκλήρωσης της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας στο παραπάνω χρονικό διάστημα, η Γραμματεία του ΠΜΣ οφείλει να ενημερώσει τη Συντονιστική Επιτροπή έτσι ώστε εκείνη να κάνει τις απαιτούμενες ενέργειες για την ολοκλήρωση της.

Η ΜΔΕ απαρτίζεται από 8 τμήματα: Περίληψη, εισαγωγή, σκοπός, δεδομένα και μεθοδολογία, αποτελέσματα, συζήτηση, συμπεράσματα, αναφορές. Επίσης, μπορούν να προστεθούν παραρτήματα. Η ΜΔΕ μπορεί να γραφτεί στα Ελληνικά ή στα Αγγλικά. Οι φοιτητές, των οποίων η μητρική γλώσσα δεν είναι τα Αγγλικά, παρακαλούνται να επιδείξουν την εργασία τους σε αγγλόφωνο πριν την καταθέσουν. Αν κάποιο μέλος της επιτροπής έχει δυσκολία να καταλαβαίνει νοήματα της ΜΔΕ, λόγω ανεπαρκούς γλωσσικής διατύπωσης, μπορεί να βαθμολογήσει με χαμηλότερο βαθμό την ΜΔΕ. Αποτελεί υποχρέωση του φοιτητή η ορθή, νοηματική διατύπωση της ΜΔΕ.

Το μέγεθος χαρτιού πρέπει να είναι Α4, τα διαστήματα μεταξύ σειρών να είναι 1.5 ή 2. Κατά προτίμηση το κείμενο των ΜΔΕ να είναι τυπωμένο και στις δύο όψεις σελίδας ανακυκλωμένου χαρτιού. Όλες οι ΜΔΕ πρέπει να έχουν κίτρινο εξώφυλλο. Το προτεινόμενο μέγεθος εργασίας είναι 30-50 σελίδες (εξαιρεμένου του Πίνακα Περιεχομένων, των παραρτημάτων, των υποσημειώσεων και των αναφορών).

Η ΜΔΕ πρέπει να τυπωθεί σε 3 αντίτυπα, και σε 2 αντίτυπα ηλεκτρονικής μορφής

1) Έκαστος καθηγητής της τριμελούς επιτροπής της ΜΔΕ πρέπει να λάβει από ένα αντίγραφο της εργασίας.

1.1 Ένα αντίτυπο υποβάλλεται στον επιβλέποντα/ουσα καθηγητή/τρια προς έγκριση και υπογραφή και εφ' όσον εγκριθεί και υπογραφτεί από αυτόν/ην, και μαζί με μονοσέλιδη αξιολόγηση από το επιβλέπον μέλος ΔΕΠ, όπου σχολιάζεται η επιστημονική της σημασία και ποιότητα. τότε μόνον η ΜΔΕ θεωρείται ολοκληρωμένη.

1.2 Τα υπόλοιπα δύο αντίτυπα δίδονται στον/στην πρόεδρο και στο μέλος τριμελούς επιτροπής της ΜΔΕ.

2) Το πρώτο παραδίδεται, μαζί με την μονοσέλιδη αξιολόγηση του επιβλέποντος/ουσας, στην Επιστημονική Υπεύθυνη και Διευθύντρια του ΠΜΣ Αν. Καθ. κ. Νικολοπούλου- Σταμάτη και πρέπει να περιλαμβάνει:

2.1 την ΜΔΕ και την

2.2 την παρουσίαση της σε μορφή power point

3) Μετά την έγκριση και βαθμολόγηση της ΜΔΕ κατατίθεται το δεύτερο ηλεκτρονικό αντίτυπο της ΜΔΕ (χωρίς την παρουσίαση της) στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη «Γκρίζας Βιβλιογραφίας» του Ε.Κ.Π.Α. Στο CD αυτό η ΜΔΕ πρέπει να είναι υποχρεωτικά **σε μορφή pdf**

Η τελική παρουσίαση της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας είναι προφορική (δημόσια) ενώπιον πενταμελούς εξεταστικής επιτροπής, της οποίας τα μέλη είναι: το επιβλέπον μέλος ΔΕΠ και τέσσερα μέλη ειδικά με το θέμα, από τα οποία τα δύο Α' ή Β' βαθμίδας. Η Επιτροπή είναι σε απαρτία όταν παρίσταται τουλάχιστον 4 μέλη της.

Οι παραπάνω ορίζονται από τον Πρόεδρο της Σχολής μετά από έγγραφη εισήγηση του Διευθυντού Μεταπτυχιακών Σπουδών. Σε περίπτωση που ο Μεταπτυχιακός Φοιτητής είναι αλλοδαπός με όχι τέλεια γνώση Ελληνικών, τότε τόσο η Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία όσο και η παρουσίαση της μπορούν να γίνουν στα αγγλικά.

Η εργασία γίνεται αποδεκτή κατά πλειοψηφία και βαθμολογείται με άριστα το 10. Η αρνητική ψήφος αιτιολογείται εγγράφως. Μετά την παρουσίαση και με ευθύνη του επιβλέποντος και του ΜΦ συντάσσεται πρακτικό (Παράρτημα Β) που υπογράφεται από τα μέλη της επιτροπής.

Η ΜΔΕ πρέπει κατόπιν να κατατεθεί στην Βιβλιοθήκη Επιστημών Υγείας και να παραληφθεί από αυτήν βεβαίωση κατάθεσης. Η βεβαίωση κατάθεσης πρέπει μετά να υποβληθεί στην Γραμματεία του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών (στο γραφείο της επιστημονικής υπευθύνου και διευθύντριας του ΠΜΣ κ. Νικολοπούλου-Σταμάτη) για να προωθηθεί μαζί με το πρακτικό αξιολόγησης στην κεντρική Γραμματεία Μεταπτυχιακών της Ιατρικής Σχολής προς έκδοση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος και την ορκωμοσία.

Η πρόταση της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας πρέπει να έχει το μοντέλο που ακολουθεί:

201..-201.. Ακαδημαϊκό έτος

Πρόταση Μεταπτυχιακής Διπλωματικής εργασίας

Όνομα:

Αριθμός Μητρώου Φοιτητή:

Τίτλος

Εισαγωγή: δίνονται εισαγωγικά στοιχεία για το θέμα της ΜΔΕ, βασισμένα σε αναζήτηση πεπερασμένου αριθμού μελετών στο θέμα της ΜΔΕ

Επιχειρηματολογία επί του θέματος: Περιγραφή του πυρήνα του θέματος και της συνεισφοράς της ΜΔΕ σε αυτό.

Σκοποί: Γενικοί και αντικειμενικοί σκοποί εκπόνησης της ΜΔΕ., λογικά συνδεδεμένοι στη μεθοδολογία και τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Ίσως βοηθάει να έχετε κατά νου: Πώς θα επιτύχετε έναν αντικειμενικό σκοπό; Τι μεθοδολογία θα ακολουθήσετε; Τι αποτελέσματα περιμένετε;

Υπόθεση εργασίας: Η υπόθεση εργασίας πρέπει να διατυπωθεί ως μια δήλωση, η οποία θα απορριφθεί ή θα γίνει δεκτή. Μία σαφής σχέση πρέπει να δημιουργηθεί μεταξύ: (ειδικών) στόχων $\Rightarrow$ υπόθεση $\Rightarrow$ μέθοδος.

Προσέγγιση και οι μέθοδοι:

(i) Περιγράψτε τη σύνδεση του περιβάλλοντος με τις επιπτώσεις στην Υγεία του θέματός σας.

(ii) Μεθοδολογία και Δεδομένα: Περιγράψτε τις τεχνικές έρευνας που θα χρησιμοποιήσετε, μεθόδους όπως βιβλιογραφική έρευνα (δευτερογενείς πηγές δεδομένων και πληροφοριών) και πρωτογενείς πηγές (εργαστηριακές αναλύσεις, ερωτηματολόγια κτλ). Εξηγήστε με σαφήνεια γιατί οι επιλεγμένες μέθοδοι είναι οι πιο κατάλληλες για τα επιθυμητά αποτελέσματα. Τα υλικά περιλαμβάνουν λογισμικά, τον εξοπλισμό, τα δείγματα κτλ.

6. **Λογικός σχεδιασμός ΜΔΕ:** Η σύνδεση των αντικειμενικών στόχων, της υπόθεσης, των μεθόδων και υλικών με τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

7. Σημασία της έρευνας

8. **Χρονοδιάγραμμα:** Στο τέλος κάθε μήνα παραδίδεται ένα τμήμα των βημάτων που πρέπει να ακολουθηθούν ως την αποπεράτωση. Επίσης, σημειώστε αν θα χρειαστεί να διεξάγετε έρευνα εκτός έδρας ή στο εξωτερικό.

9. **Αναμενόμενα προβλήματα:** σημειώστε τα πιθανά προβλήματα που θα παρουσιαστούν κατά τη διάρκεια εκπόνησης της ΜΔΕ σας

10. Βιβλιογραφία

11. Επιβλέπων

Τελική ημερομηνία κατάθεσης της πρότασης ΜΔΕ είναι η 1^η Ιουνίου του τρέχοντος έτους για την πρώτη ενότητα και η 21^η Οκτωβρίου του τρέχοντος έτους για τη δεύτερη.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΤΗΣ ΜΔΕ

ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η οργάνωση και η ολοκλήρωση της εργασίας σας χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή και φροντίδα και αποτελείται γενικά από τα ακόλουθα βασικά στάδια δράσης:

A. ΜΕΛΕΤΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

B. ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Γ. ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Γ1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ (ΤΕΛΟΥΣ Η ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ) ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΟΜΠΩΝ

Γ2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πιο συγκεκριμένα:

Σημειώσεις

1. Το να κρατά κανείς σημειώσεις από ένα βιβλίο ή ένα άρθρο είναι μια πράξη που προϋποθέτει συγκεκριμένες δεξιότητες. Πρώτα απ' όλα πρόκειται για μια αυστηρά επιλεκτική διαδικασία, κατά την οποία θα πρέπει να εστιάσετε μόνο σε εκείνο το υλικό, το οποίο απαιτείται για να απαντηθούν τα ερωτήματα που έχετε θέσει ως στόχο της μελέτης σας.
2. Οι **σύντομες σημειώσεις** και οι ακριβείς παραπομπές που σχετίζονται αποκλειστικά και άμεσα με τα ερωτήματα της εργασίας σας, είναι το ιδανικό. Πάρα πολύ εκτεταμένες σημειώσεις από το γνήσιο κείμενο οδηγούν σε μια απλή αναπαραγωγή της δουλειάς του συγγραφέα του βιβλίου ή του άρθρου το οποίο μελετάτε.
3. Εάν χρησιμοποιείτε **χειρόγραφες σημειώσεις** στο διάβασμά σας, μια πρόταση θα ήταν πέρα από το κοινό τετράδιο να χρησιμοποιήσετε καρτέλες, όπου θα μπορείτε να λαμβάνετε σημειώσεις από κάθε άρθρο ή βιβλίο. Σημειώνετε εκεί το βιβλίο, από το οποίο έχετε λάβει την παραπομπή, με το όνομα του συγγραφέα, τον τίτλο του και την ημερομηνία και τον τόπο έκδοσής του, ή τις αντίστοιχες πληροφορίες εάν είναι άρθρο.

Συγγραφή της εργασίας.

α) Στάδια συγγραφής της εργασίας

Η συγγραφή κειμένου είναι στην πραγματικότητα μια διαδικασία συνειδητοποίησης των όσων γράφετε και σύνδεσης του διαθέσιμου υλικού. Η πρώτη γραφή χρειάζεται πάντοτε εξαντλητική επεξεργασία και αναθεώρηση για να λάβει την τελική της μορφή.

Τα καλύτερα κείμενα παράγονται μετά από συνεχείς διορθώσεις και αναδιάρθρωση του περιεχομένου τους. Ακολουθούν μερικές προτάσεις:

- Προσχέδιο της εργασίας: Ξεκινήστε από ένα βασικό σκελετό της μελέτης που θέλετε να κάνετε σκιαγραφώντας τα στάδια ολοκλήρωσής της. Σκεφτείτε πώς θα είναι ο πρόλογος, το κυρίως μέρος και ο επίλογος.
- Γράψτε σχηματικά σε μια σελίδα τα ερωτήματα, τους χώρους ή τις πηγές όπου θα αναζητήσετε τις απαντήσεις και το πώς θα διαμορφώσετε την δομή του κύριου σώματος της εργασίας, όσον αφορά επιχειρήματα, βασικές ιδέες και μεθοδολογία.

Δομή του κειμένου

Η **δομή του κειμένου** είναι συγκεκριμένη, ακολουθεί τη δομή των επιστημονικών ανακοινώσεων στα έγκυρα επιστημονικά περιοδικά, δηλαδή αποτελείται από **πέντε βασικά κεφάλαια**: (α) Εισαγωγή, (β) Υλικά και Μέθοδοι, (γ) Αποτελέσματα, (δ) Συζήτηση και (ε) Βιβλιογραφία.

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Στο **εξώφυλλο** πρέπει να υπάρχει το λογότυπο του ΕΚΠΑ και να αναφέρονται τα κάτωθι:

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ, Α΄ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΑΤΟΜΙΚΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΜΕ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ»

«Environment and Health. Capacity building for Decision Making»

Όνοματεπώνυμο Επιστημονικής Υπεύθυνης & Διευθύντριας του ΠΜΣ, ιδιότητα – τίτλος – Εργαστήριο - Ίδρυμα

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ στα ελληνικά και αγγλικά

Όνοματεπώνυμο

Αριθμός μητρώου φοιτητή

Ιδιότητα, π.χ. Βιολόγος, Ιατρός, Χημικός, κ.λ.π

Όνοματεπώνυμο και τίτλος Επιβλέποντος ΜΔΕ (ΜΕΛΟΣ ΔΕΠ).

Χρονολογία

Σημείωση: στο εξώφυλλο μπορεί, κατά την κρίση του συγγραφέα να υπάρχει κάποια εικόνα ή διάγραμμα ή σύνθεση εικόνων σχετικών με το αντικείμενο της διπλωματικής εργασίας.

ΕΣΩΦΥΛΛΟ

Αναφέρονται όλα τα στοιχεία του εξωφύλλου καθώς και το **ονοματεπώνυμο και οι τίτλοι** όλων των μελών της **τριμελούς εξεταστικής επιτροπής** όπως έχει συγκροτηθεί από το όργανο διοίκησης του ΠΜΣ, Π.χ:

Επιβλέπουσα: Π. Νικολοπούλου-Σταμάτη, Αν. Καθηγήτρια Παθολογικής Ανατομικής, Διευθύντρια και Επιστημονική Υπεύθυνη του ΠΜΣ: «Περιβάλλον και Υγεία: Διαχείριση Περιβαλλοντικών θεμάτων με επιπτώσεις στην Υγεία», Ιατρικής Σχολής Ε.Κ.Π.Α

ΤΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ, π.χ. Α΄ Εργαστήριο Παθολογικής Ανατομικής

Η δομή της ΜΔΕ έχει ως εξής:

- ~ Πίνακας περιεχομένων και ευρετήριο πινάκων σχημάτων και χαρτών. –
- ~ Πρόλογος
- ~ Περίληψη
- ~ Περίληψη στην Αγγλική
- ~ Εισαγωγή
- ~ Υλικά και μέθοδοι
- ~ Αποτελέσματα
- ~ Συζήτηση
- ~ Βιβλιογραφία
- ~ Παραρτήματα (Α, Β, κτλ αν υπάρχουν)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ακολουθεί ο **ΠΡΟΛΟΓΟΣ** στον οποίο ο συγγραφέας παραθέτει το/τα εργαστήριο(-α) στα οποία ολοκληρώθηκε η εργασία, το χρονικό διάστημα που διήρκεσε, τις χρηματοδοτήσεις ή υποτροφίες που τυχόν το στήριξαν οικονομικά και κάνει ειδική μνεία σε όσους συνέβαλλαν ποικιλοτρόπως στην ολοκλήρωση της εργασίας (επιβλέποντες καθηγητές, συμβουλευτική επιτροπή, επιστημονικό και μη προσωπικό του εργαστηρίου, συνάδελφοι, φίλοι κλπ). Ο πρόλογος έχει προσωπικό χαρακτήρα και περισσότερους «βαθμούς ελευθερίας» σε σχέση με το υπόλοιπο κείμενο.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Στη συνέχεια παρατίθεται αναλυτικός **ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ** ο οποίος αφορά σε όλο το κείμενο. Περιλαμβάνει κάθε κεφάλαιο (πχ. Α. Εισαγωγή, Β. Υλικά και Μέθοδοι), υποκεφάλαιο (B1), θεματική παράγραφο (B1.1) και τις αντίστοιχες σελίδες.

Επίσης για την διευκόλυνση του αναγνώστη και την ολοκλήρωση της καλής εικόνας της εργασίας σας – από την πλευρά της χρηστικότητας - θα πρέπει να έχετε μια λίστα των συντομογραφιών, τις οποίες χρησιμοποιήσατε μέσα στην εργασία σας (π.χ. ΕΕ = Ευρωπαϊκή Ένωση, ΙΚΑ = Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων, κλπ.).

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η **εισαγωγή** βρίσκεται στην αρχική ή αρχικές παραγράφους και πρέπει να θέτει καθαρά τα ερωτήματα που η μελέτη σας επιχειρεί να απαντήσει. Διατυπώστε με ευκρίνεια το θέμα ή το πρόβλημα στο οποίο καλείστε να απαντήσετε στον κορμό της εργασίας σας.

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ

Στο **δεύτερο κεφάλαιο** που είναι τα **ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ**, αναφέρονται όλα τα εργαστήρια, δείγματα, μετρήσεις, software και hardware, δεδομένα εισόδου και πηγές τα οποία χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Τα **συμπεράσματά** σας θα πρέπει να ανακεφαλαιώνουν το κύριο σώμα της εργασίας σας με λιτότητα και κυρίως να δίνουν πειστικές και τεκμηριωμένες απαντήσεις στα ερωτήματα που έχετε θέσει στην εισαγωγή σας.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Στο κεφάλαιο της συζήτησης καταγράφονται και συζητούνται επιστημονικά τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τα πειραματικά αποτελέσματα, η ερμηνεία τους και οι προεκτάσεις τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η εντός του κειμένου της ΜΔΕ παραπομπή στη βιβλιογραφική πηγή θα γίνεται ως εξής: **Αμέσως μετά την αναφορά της πληροφορίας θα αναγράφεται εντός παρένθεσης το όνομα του συγγραφέα και η χρονολογία έκδοσης του βιβλίου ή δημοσίευσης άρθρου, κ.τ.λ., (Hyttel, 1997). Εάν οι συγγραφείς είναι 2 θα αναφέρονται ως εξής: (Hyttel and Jones, 1997). Εάν οι συγγραφείς είναι περισσότεροι του ενός θα προστίθεται εντός της παρένθεσης σε πλάγια γραφή η φράση *et al* δηλαδή (Hyttel *et al*, 1997).**

Στο τέλος της εργασίας σας η σελίδα ή οι σελίδες που αφιερώνονται στην βιβλιογραφία θα πρέπει να ακολουθούν τις παρακάτω οδηγίες:

- **Βιβλία:** Ακολουθείστε την σειρά 1) ολόκληρο το επώνυμο του συγγραφέα, 2) όνομα με το αρχικό του γράμμα, 3) χρονιά έκδοσης, 4) τίτλος βιβλίου με πλάγια γράμματα, 5) τόπος έκδοσης, 6) εκδοτικός οίκος.

Εάν υπάρχουν ένας ή πολλοί συγγραφείς σε έναν συλλογικό τόμο, τότε γράφεται το όνομα του εκδότη με την ένδειξη (ed.) - ή επιμέλεια (επιμ.) στα Ελληνικά – και ακολουθούν τα λοιπά στοιχεία του τίτλου, κλπ.

Εάν το βιβλίο είναι μεταφρασμένο στα Ελληνικά, θα πρέπει να αναφερθεί και το όνομα του μεταφραστή.

- **Άρθρα σε βιβλία:** Ακολουθείται ακριβώς η ίδια σειρά με τα βιβλία μόνο που εδώ αναγράφεται πρώτα το άρθρο και ύστερα το βιβλίο μέσα στο οποίο έχει δημοσιευτεί. Η διαφορά είναι ότι στο άρθρο ο τίτλος του δεν γράφεται με πλάγια γράμματα, αλλά μπαίνει μέσα σε εισαγωγικά. Μόνον ο τίτλος του βιβλίου στο οποίο έχει βρεθεί, θα έχει πλάγια γραφή.

- **Άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά και επιθεωρήσεις στην βιβλιογραφία:**

Παράδειγμα: Ονοματεπώνυμο, «Τίτλος άρθρου», Περιοδικό, Τόμος (Χρονιά), Σελίδες

- **Για το διαδίκτυο** απαιτείται παραπομπή με την ακόλουθη σειρά: 1) αναγραφή της θεματικής ενότητας από όπου ξεκίνησε η αναζήτηση, 2) το βιβλίο ή το όποιο άλλο υλικό στο οποίο παραπέμπετε, 3) την ημερομηνία κατά την οποία βρέθηκε η συγκεκριμένη πληροφορία, 4) ο δικτυακός τόπος στον οποίο βρέθηκε, με αναφορά σε ολόκληρη την ηλεκτρονική διεύθυνση. Τέλος θα πρέπει να αναγράφετε την βάση τεκμηρίωσης στην οποία έγινε η αναζήτηση. Ουσιαστικά η ιστοσελίδα ισοδυναμεί με ένα βιβλίο και θα πρέπει να είστε ιδιαίτερα σχολαστικοί στις παραπομπές σας σε αυτή.

Παράδειγμα: Sustainable development, Penguin dictionary, London 1998, page: 56. Εύρεση στις 09 Δεκεμβρίου 2003, στην ιστοσελίδα: <http://www.drdni.gov.uk>. Αναζήτηση στον δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>

- **Αρχεία:** Αρχίζετε την παραπομπή ή σημείωσή σας με το όνομα του αρχείου, ακολουθεί ο τόμος που βρέθηκε το σχετικό έγγραφο, και συνεχίζετε με πλήρη αλλά και συνοπτική περιγραφή του εγγράφου, όσον αφορά την μορφή, την χρονολογία και το περιεχόμενό του.

Παράδειγμα:

Αρχείο Βενιζέλου, Φάκελος 75, επιστολή Υπουργού Οικονομίας προς την Γαλλική πρεσβεία του Λονδίνου, 16 Μαρτίου 1928, σελ. 5.

Εφόσον πρόκειται για **χάρτη, φωτογραφία, κ.ο.κ.** μετά την αναγραφή του ονόματος του αρχείου ακολουθείτε την περιγραφή της κάθε πηγής, όπως έχει ήδη εξηγηθεί στην σχετική παράγραφο. Εάν η παραπομπή σας γίνεται σε εφημερίδα της εποχής τότε χρειάζεται ο τίτλος της εφημερίδας, η ημερομηνία έκδοσης, ο αριθμός φύλου και η σελίδα. Π.χ. Καθημερινή, 13/10/56, 123, σελ. 4.

Σε ένα **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ** στο τέλος του κειμένου παρατίθενται αντίγραφα των δημοσιεύσεων του συγγραφέα/ερευνητή που τυχόν προέκυψαν από τη συγκεκριμένη εργασία. Σε άλλα παραρτήματα μπορούν να ενταχθούν κατά τη βούληση του συγγραφέα άλλα στοιχεία. όπως π.χ. συντομογραφίες, γλωσσάριο όρων, κ.λ.π.

Τέλος, είναι απαραίτητο το κείμενο να έχει ελεγχθεί για **ορθογραφικά, γραμματικά και συντακτικά λάθη**, καθώς και για θέματα **μορφοποίησης** (πχ. σελιδοποίηση, διάστημα μετά το κόμμα ή την τελεία κλπ).

ΜΟΡΦΟΠΟΙΗΣΗ

Για την ΜΟΡΦΟΠΟΙΗΣΗ του κειμένου σας καλείστε να χρησιμοποιήσετε γραμματοσειρά Times New Roman, μέγεθος γραμματοσειράς 12 και διάστιχο 1,15.

Περιθώρια (Margins):

- Άνω (Top): 2 cm
- Κάτω (Bottom) 2 cm
- Περιθώριο Βιβλιοδεσίας (Gutter) 0.5 cm
- Αριστερά (Left) 2 cm
- Δεξιά (Right) 2 cm

Κεφαλίδα (Header): 1.25 cm (τίτλος κεφαλαίου)

Υποσέλιδο (Footer): 1.25 cm (το όνομα του συγγραφέα και ο αριθμός σελίδας)

Αρίθμηση σελίδας: Δεξιά του υποσέλιδου

Μορφή Παραγράφου (Format Paragraph)

- Αρχή Παραγράφου: Εσοχή- Indentation (Ειδική-Special - Πρώτη γραμμή -First line 0.5cm)
- Στοίχιση (Justification): Πλήρης (Alignment Justified)
- Διάκενο μεταξύ παραγράφων (paragraph spacing): πριν 6 στιγμές, μετά 6 στιγμές

Τύπος Γραμματοσειράς (Font style): Normal ή Regular

Αρίθμηση Κεφαλαίων

1. ΤΙΤΛΟΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ (Times New Roman 14 Bold Κεφαλαία)

1.1 ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΟΚΕΦΑΛΑΙΟΥ (Times New Roman 12 Bold Κεφαλαία)

1.1.1 Τίτλος υποκεφαλαίου (Times New Roman 12 Bold πεζά)

Τίτλος υποκεφαλαίου (Times New Roman 12 Italics πεζά)

Σχήματα/Διαγράμματα (όλα τα σχήματα/διαγράμματα θα πρέπει να έχουν υποχρεωτικά μοναδική αρίθμηση και οπωσδήποτε επεξήγηση στο κάτω μέρος τους. Τα διαγράμματα ανήκουν στην κατηγορία σχημάτων **Times New Roman 11 πεζά**)

Εικόνες/Φωτογραφίες (όλες οι εικόνες/φωτογραφίες θα πρέπει να έχουν υποχρεωτικά μοναδική αρίθμηση και οπωσδήποτε επεξήγηση στο κάτω μέρος τους **Times New Roman 11 πεζά**)

Πίνακες (όλοι οι πίνακες πρέπει να φέρουν μοναδική αρίθμηση και επεξήγηση στο πάνω μέρος τους **Times New Roman 11 πεζά**)

Προσοχή όλα τα σχήματα, εικόνες, πίνακες πρέπει να έχουν παραπομπή μέσα στο κείμενο!

Bullets όπως παρακάτω:

- Εσοχή Indentation - Ειδικά Special - Προεξοχή Hanging 0,75

ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

Η προφορική παρουσίαση μιας επιστημονικής εργασίας έχει ως στόχο πέρα από την υποστήριξη της επιστημονικής γνώσης που αποκτήθηκε κατά τη διαδικασία υλοποίησης της ΔΕ και τη μετάδοση της νεοαποκτηθείσας γνώσης στο ακροατήριο. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι ο ομιλητής πρέπει να απευθύνεται στο κοινό. Η ομιλία πρέπει να είναι καθαρή, κατανοητή και σαφής. Η γλώσσα της παρουσίασης μπορεί να είναι η Ελληνική ή και η Αγγλική. Η διάρκεια δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 15 λεπτά με μέγιστο αριθμό διαφανειών τις 20. Τα κείμενα στις διαφάνειες παρουσιάζονται τη χρονική στιγμή που λέγονται και αναλύονται και όχι νωρίτερα γιατί μπερδεύουν.

Μετά την προφορική της παρουσίαση και βαθμολόγηση, η ΜΔΕ πρέπει να καταχωρηθεί υποχρεωτικά στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη «Γκρίζας Βιβλιογραφίας» του Ε.Κ.Π.Α., για να μπορέσει κατόπιν, να ορκιστεί ο μεταπτυχιακός/ή φοιτητής/τρια.

**ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΤΡΙΒΩΝ ΣΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
«ΓΚΡΙΖΑΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ» ΤΟΥ Ε.Κ.Π.Α.**

Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές και υποψήφιοι διδάκτορες της Ιατρικής Σχολής οφείλουν να ακολουθήσουν τα παρακάτω βήματα προκειμένου να καταθέσουν με επιτυχία την εργασία τους:

Βήμα 1: Να **συμπληρώσουν** το έντυπο υπεύθυνης δήλωσης, το οποίο υπογράφουν οι ίδιοι και

α) για τα ΠΜΣ *ο επιστημονικός υπεύθυνος με τη σφραγίδα του*

β) για τις διδακτορικές διατριβές *ο επιβλέπων Καθηγητής με τη σφραγίδα του.*

Το έντυπο είναι διαθέσιμο στη Βιβλιοθήκη Επιστημών Υγείας (Μ. Ασίας και Δήλου 1 στην κ. Βούλα Τσιμπερδώνη ή στην ιστοσελίδα <http://health.lib.uoa.gr> – Ψηφιακή βιβλιοθήκη «Γκριζας Βιβλιογραφίας») και στη Γραμματεία της Ιατρικής.

Βήμα 2: Να **καταχωρήσουν** την εργασία τους (σε CD, το αρχείο να είναι υποχρεωτικά σε μορφή pdf), εφόσον αυτή έχει εγκριθεί και βαθμολογηθεί, στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη «Γκριζας

Βιβλιογραφίας» του Ε.Κ.Π.Α., στην ιστοθέση

<http://efessos.lib.uoa.gr/applications/disserts.nsf/main>, συμπληρώνοντας **υποχρεωτικά** όλα τα

πεδία του Απογραφικού Δελτίου, σύμφωνα με τις οδηγίες που δίνονται. Η ηλεκτρονική κατάθεση είναι εφικτή, **μόνο** από υπολογιστές που είτε βρίσκονται φυσικά στους χώρους του ΕΚΠΙΑ (για παράδειγμα στην Βιβλιοθήκη Επιστημών Υγείας) ή και απομακρυσμένα με χρήση της υπηρεσίας VPN. Η ηλεκτρονική κατάθεση των εργασιών μπορεί να γίνει και στη Βιβλιοθήκη Επιστημών Υγείας με τον προσωπικό τους υπολογιστή κάνοντας χρήση του ασύρματου δικτύου.

Βήμα 3: Αφού καταχωρήσουν την εργασία τους έχουν περιθώριο μέχρι και 3 ημέρες να **προσέλθουν**, στη Βιβλιοθήκη Επιστημών Υγείας και να προσκομίσουν το έντυπο της υπεύθυνης δήλωσης με τις πρωτότυπες υπογραφές.

Το προσωπικό της Βιβλιοθήκης, αφού ελέγξει τα στοιχεία της Υπεύθυνης Δήλωσης με τα στοιχεία του Απογραφικού Δελτίου και το αρχείο pdf που έχει καταχωρηθεί στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη από τον φοιτητή εκδίδει μια **βεβαίωση κατάθεσης**, την οποία ο φοιτητής προσκομίζει στη Γραμματεία του Τμήματός του.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Προς: τη Βιβλιοθήκη Επιστημών Υγείας

κάτωθι

υπογεγραμμέν _____

του _____,

συγγραφέας της εργασίας με τίτλο _____

_____

_____

_____

που αποτελεί διπλωματική εργασία μεταπτυχιακού προγράμματος με τίτλο:

_____

—

και ___επιβλέπ___ (τίτλος-
όνομ/μο) _____

δηλώνουμε υπεύθυνα ότι η εργασία έχει εγκριθεί και βαθμολογηθεί και :

- Επιθυμούμε να εμφανίζεται το πλήρες κείμενο της εργασίας στο διαδίκτυο.
- Δεν επιθυμούμε να εμφανίζεται το πλήρες κείμενο της εργασίας στο διαδίκτυο.
- Επιθυμούμε να εμφανιστεί το πλήρες κείμενο της εργασίας στο διαδίκτυο έπειτα από 3 χρόνια
- Επιθυμούμε να εμφανίζεται το πλήρες κείμενο της εργασίας στο διαδίκτυο μόνο μέσω του δικτύου του Ε.Κ.Π.Α.
-

___ συγγραφέας της εργασίας

___ επιστημονικός υπεύθυνος

ΠΜΣ

Υπογραφή και σφραγίδα

Σχολή: _____

Τηλ. Επικοινωνίας: _____ e-mail: _____

Ημερομηνία: _____

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΠΕΔΙΟΥ

Στα πλαίσια του ΠΜΣ διοργανώνονται επίσης επισκέψεις πεδίου σε: Ευρωκοινοβούλιο, Λαύριο, Μαραθώνα, Ψυτάλλεια, φωτοβολταϊκές κυψέλες.

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

Σε κάθε εξάμηνο γίνονται σεμινάρια εξειδικευμένης γνώσης σχετικά με το περιεχόμενο των γνωστικών αντικείμενων του ΠΜΣ

Σεμινάρια που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του ΠΜΣ:

- ~ WHO/Αρχή Προφύλαξης
- ~ Σαρωνικός, Ψυτάλλεια
- ~ Καλλυντικά, Καρκίνος
- ~ Case study: Παρεμβάσεις στο οικοσύστημα
- ~ Επιδράσεις του μολύβδου στο ενδοκρινικό σύστημα

ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΠΜΣ

ΑΝΟΙΚΤΕΣ ΗΜΕΡΙΔΕΣ / SUMMER SCHOOL, ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΗΝ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑΣ

- 1) **29 Νοεμβρίου 2006:** «Περιβάλλον και Υγεία: Διαχείριση Περιβαλλοντικών Θεμάτων με Επιπτώσεις στην Υγεία». Σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα Awareness Raising about Environment and Health of Non Expert Advisors» - AREHNA SANCO και τον Δρ. κ. Πάνο Β. Πετράκη του Εθνικού Ιδρύματος Αγροτικών Ερευνών - ΕΘΙΑΓΕ.
- 2) **20 Ιουνίου 2007:** «Νερό πηγή ζωής» Σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα AREHNA SANCO
- 3) **17-21 Σεπτεμβρίου 2007:** **Summer School** «Η βαθύτερη κατανόηση και οι μηχανισμοί της Ενδοκρινικής Διατάραξης». Σε συνεργασία με: EEA, Umweltbundesamt, VUB, Karolinska Institute, University of Turku, University of Bordeaux.
- 4) **29 Νοεμβρίου 2007:** «Δίκαιο Περιβάλλοντος, Γεωπεριβάλλον & Υγεία» Ημερίδα Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων ΕΚΠΑ στα πλαίσια του εορτασμού των 170 χρόνων 1837-2007 του Πανεπιστημίου Αθηνών
- 5) **26 Μαΐου 2008:** «Η απειλή της υγείας από το περιβάλλον: Ιατρική, Βιοηθική και Νομική Διάσταση». Σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα AREHNA SANCO
- 6) **15 Ιουνίου 2009:** «Προβληματισμός για την αμφίδρομη σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον». Σε συνεργασία με την Ακαδημία Αθηνών

- 7) **1 Δεκεμβρίου 2009:** «Κλιματικές Αλλαγές – Πυρκαγιές – Περιβάλλον και Υγεία». Σε συνεργασία με τον Ιατρικό Σύλλογο Αθηνών
- 8) **17 Δεκεμβρίου 2009:** «Η προσέγγιση της σχέσης ανθρώπου περιβάλλοντος από την αρχαιότητα έως σήμερα»
- 9) **25 Φεβρουαρίου 2010:** «Κλιματικές αλλαγές - επιδράσεις στην υγεία μετά την σύνοδο της Κοπεγχάγης». Με: VUB, Victor Segalen Bordeaux2 Université, ΕΜΠ, Ινστιτούτο Ερευνών Περιβάλλοντος & Βιώσιμης Ανάπτυξης του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών
- 10) **9 Ιουνίου 2010:** «Περιβάλλον και υγεία- διατροφή: Οι ύπουλοι εισβολείς στη διατροφική αλυσίδα»
- 11) **16 Δεκεμβρίου 2010:** “Man and Environment: interdependence for the future”. Σε συνεργασία με τα ΠΜΣ Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ «Διεθνής Ιατρική-Διαχείριση κρίσεων υγείας», «Έλεγχος του στρες και προαγωγή της υγείας», «Κλινική παιδιατρική και Νοσηλευτική- Έρευνα»
- 12) **14 Απριλίου 2011:** «Πυρηνική ενέργεια, περιβάλλον και υγεία». Σε συνεργασία με: την Ένωση Φυσικών Ελλάδας - ΕΦΕ
- 13) **12 Μαΐου 2011:** “From Asbestos to Nanotechnology”. Σε συνεργασία με European Environmental Agency και MIT.
- 14) **15 Δεκεμβρίου 2011** «Κλιματικές αλλαγές και φυσικές καταστροφές. Πόσο προετοιμασμένοι είμαστε;» Κοινή επιστημονική εκδήλωση των ΠΜΣ Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ «Διεθνής Ιατρική- Διαχείριση κρίσεων υγείας», «Έλεγχος του στρες και προαγωγή της υγείας», «Κλινική παιδιατρική και Νοσηλευτική- Έρευνα»
- 15) **9 Μαΐου 2012:** «Οι επιπτώσεις του περιβάλλοντος στο έμβρυο και το παιδί: Πώς αντιμετωπίζονται;»
- 16) **17 Μαΐου 2012:** «Γεωπεριβάλλον και ανθρώπινη υγεία»
- 17) **13 Νοεμβρίου 2012:** «Κλιματικές αλλαγές, Ακραία καιρικά φαινόμενα, Επιδράσεις στην υγεία: Ο ρόλος της εκπαίδευσης»
- 18) **14 Δεκεμβρίου 2012** «From cell observation to epigenetics: Environmental prints on DNA»